

KS. STANISŁAW ŁABENDOWICZ

EWANGELIZACYJNO-WSPÓLNOTOWE PRZESŁANIE ŚWIATOWYCH DNI MŁODZIEŻY

EVANGELIZING-COMMUNAL MESSAGE OF THE WORLD YOUTH DAY

A b s t r a c t. Pope Saint John Paul II was the initiator of the World Youth Day; for him the care for a man's personal dignity was closely tied with introducing him into the world of such values as: love, freedom, responsibility, truth, good, beauty and happiness. Each Christian is called to become ever more perfect and to strive for sainthood. Education towards sainthood is supposed to aid testifying to the found truth and the development of the person in his integral dimension. Owing to Christ a man discovers his supernatural dignity and his vocation to live with God in eternity. Dignity has been given to him and at the same time set to him as a task; and this is an obligation to respect it in himself and in another man. The Pope often repeated that an unceasing work on oneself is necessary, and its aim is to form one's humanity. A well-formed man will become engaged in building the Kingdom of God and he will feel responsible for social issues, including his neighbors' needs. A man's real development happens, among others, owing to his personal relations with other people. The common good is an expression of interpersonal relations; it is not opposed to the good of an individual person, as the common good contributes best to a man's full and thorough development. Education is supposed to introduce a young man into the world of values, such as: freedom, responsibility and love. Education leading to freedom is at the same time education leading to responsibility. A man is responsible for his acts and experiences responsibility because he has the ability to respond to values with his will. Hence the postulate to educate young people for love is connected with the postulate of aiding people in discovering the objective good. Love is the foundation for observing all other values. The way that leads to the realization of the ideal of being a person is discovering the truth about oneself and about one's own vocation.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Key words: youth; World Youth Day; pope; evangelization; education; conscience; community; truth; freedom; responsibility; self-education; attitudes.

Ks. dr hab. STANISŁAW ŁABENDOWICZ – adiunkt Katedry Katechetyki Integralnej Wydziału Teologii KUL; adres do korespondencji: ul. Młyńska 23/25, 26-600 Radom; e-mail: slabendowicz@wp.pl

Inicjatorem Światowych Dni Młodzieży był papież Jan Paweł II, który wskazywał, że są to spotkania gromadzące ludzi młodych ciałem, ale i duchem, aby spotkać się ze sobą i Chrystusem. Każde z tych spotkań było przepełnione wiarą i modlitwą oraz świadectwem życia. Ojciec Święty Jan Paweł II pozostawił bogatą spuściznę, dzięki której wielu młodych czerpie wzory do naśladowania. Szczególnie ważne są jego słowa, które uzmysławiają, że każdy człowiek, bez względu na wiek i warunki, w jakich przyszło mu żyć, powinien rozwijać się i starać się być coraz lepszym. W 1983 roku tak apelował do młodych na Jasnej Górze: „Musicie od siebie wymagać, choćby inni od Was nie wymagali”¹. Papież uważał, że to właśnie młodzi ludzie są przyszłością świata i od nich będzie zależało, jaki świat będzie w przyszłości. Dlatego powinni wymagać od siebie jak najwięcej, nawet jeżeli inni od nich nie wymagają. Powinni również starać się żyć na wzór Jezusa Chrystusa, który jest wzorem dla każdego człowieka. Św. Jan Paweł II mówił: „Kościół powierza młodym misję głoszenia światu radości, której źródłem jest spotkanie z Chrystusem. Drodzy przyjaciele, pozwólcie się porwać Chrystusowi, przyjmijcie Jego wezwanie i idźcie za Nim. Idźcie i głosźcie Dobrą Nowinę odkupienia (por. Mt 28,19); czyńcie to z radością w sercu i stawajcie się głosicielami nadziei w świecie, wystawionym często na pokusę rozpacz; głosicielami wiary w świecie, który wydaje się często ulegać niedowiarstwu; głosicielami miłości pośród wydarzeń każdego dnia, często zdeterminowanych przez logikę nieokiełzanego egoizmu”². W niniejszym opracowaniu skoncentrowano się głównie na treściach przesłania skierowanych do młodych przez świętego Jana Pawła II.

1. ŚWIĘTY JAN PAWEŁ II I LUDZIE MŁODZI

22 października 1978 roku Jan Paweł II, w homilii wygłoszonej podczas uroczystej Mszy Świętej inaugurującej jego pontyfikat, zachęcał wszystkich ludzi: „Nie bójcie się! Otwórzcie, otwórzcie na oścież drzwi Chrystusowi! Nie lękajcie się! Chrystus wie, co jest w człowieku, tylko On to wie”. Natomiast po modlitwie Anioł Pański, zwracając się do młodych, powiedział: „Wy jesteście przyszłością świata, wy jesteście, nadzieją Kościoła. Wy jesteście moją nadzieją!”. Wyrazem

¹ JAN PAWEŁ II, *Apel Jasnogórski. Rozważanie wygłoszone do młodzieży*, <http://mateusz.pl/jp99/pp/1983/pp19830618e.htm> [dostęp: 26.04.2016].

² *Jak Ojciec mnie posłał, tak i ja was posyłam (J 20,21). Orędzie na IX/X Światowe Dni Młodzieży (1995)*, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_ix_x_swiatowe_dni_mlodziy1995d6968pol.html [dostęp: 19.04.2016].

troski o młodych są również słowa, które wypowiedział 8 listopada 1978 roku w bazylice watykańskiej: „Papież kocha wszystkich, ale w szczególny sposób kocha młodych, gdyż oni mają uprzywilejowane miejsce w sercu Chrystusa, który pragnął przebywać wśród dzieci i rozmawiać z młodymi; do młodych też szczególnie kierował swoje wezwanie, a Jan, najmłodszy spośród apostołów, był Jego uczniem umiłowanym. Patrząc na was uważnie – myślę z drżeniem i z ufnością o tym, co was czeka w życiu, czym będziecie w świecie jutra; pragnę zostawić wam jako wiatyk na całe życie trzy myśli: szukajcie Jezusa, kochajcie Jezusa, dawajcie świadectwo Jezusowi”. Można powiedzieć, że te słowa: szukajcie i kochajcie Jezusa oraz dawajcie świadectwo o Nim są mottem nauczania Jana Pawła II skierowanym do młodzieży. Ojciec Święty przywiązywał szczególną wagę do okresu młodości, „jako kluczowego etapu życia każdego człowieka. Młodość bowiem jest młodością narodów, społeczeństw, młodością każdej rodziny i całej ludzkości, również młodością i przyszłością Kościoła. Młodość zarazem to piękny i dramatyczny okres życia. Dojrzewa i rozkwita w nim osobowa rzeczywistość, cielesność i duchowość, wrażliwość, wola i inteligencja człowieka. Młodość to także bezustanne poszukiwanie, które jest bezustannym odkrywaniem”³. Dlatego też trzeba poświęcać młodym ludziom wiele uwagi i formować zarówno ich wiarę, jak i człowieczeństwo.

Św. Jan Paweł II bardzo chętnie spotykał się z ludźmi młodymi. Warto wspomnieć jego wyjazdy z młodzieżą, a także liczne spotkania czy kazania, podczas których poruszał różne, nieraz trudne, tematy. Jego szacunek do każdego człowieka i umiejętność rozmawiania oraz słuchania przyciągały młodych i zjednywały mu wielu słuchaczy. O tym, jak Papież kochał młodych i interesował się ich problemami, mogą zaświadczyć liczne jego dokumenty. Tematyce tej zostały poświęcone rozdziały w adhortacjach: o katechezie (*Catechesi tradendae*), o zadaniach rodziny chrześcijańskiej (*Familiaris consortio*), o powołaniu i misji świeckich w Kościele (*Christifideles laici*), o formacji kapłanów (*Pastores dabo vobis*) czy o Kościele w Afryce (*Ecclesia in Africa*). Jan Paweł II ogłosił także wiele dokumentów wprost skierowanych do młodzieży. Najbardziej znany jest „List do młodych całego świata” z 1985 roku, który był Rokiem Młodzieży. W liście tym porusza zagadnienie sensu życia człowieka. Mówiąc o bogatym młodzieńcu, który przyszedł do Jezusa z pytaniem, co ma czynić, aby osiągnąć życie wieczne, Jan Paweł II wskazuje na niezniszczalne wartości, takie jak: miłość, wolność, prawda czy odpowiedzialność. Zastanawia się, czym jest prawdziwa miłość oraz

³ Jan Paweł II i młodzież, <http://salezjanie.pl/czytelnia/jan-pawel-ii-i-mlodziedz> [dostęp: 12.04.2016].

analizuje pojęcie sumienia i powołania człowieka⁴. Zainteresowanie, jakim cieszył się list oraz entuzjazm 250 tys. młodych, którzy 31 marca 1985 r. odpowiedzieli na zaproszenie Papieża, aby wspólnie z nim świętować na Placu św. Piotra Niedzielę Palmową, zainspirowały Jana Pawła II do ogłoszenia corocznego Światowego Dnia Młodzieży. Od następnego roku główne obchody tego dnia odbywały się – na przemian – w Rzymie i w Kościołach lokalnych oraz w różnych miastach świata. Jan Paweł II pamiętał o młodych nie tylko przy okazji Światowych Dni Młodzieży. Swoje orędzia kierował także na organizowane przez wspólnotę z Taizé Europejskie Spotkanie Młodych czy na Ogólnopolskie Spotkania Młodzieży na Polach Lednickich koło Gniezna zainicjowane przez dominikanina o. Jana Górę. Ponadto prawie zawsze punktem papieskich pielgrzymek jest spotkanie z młodzieżą⁵. Ogromna otwartość na człowieka młodego i jego problemy oraz chęć towarzyszenia mu w drodze do Boga stały się powodem do tak wielu spotkań z młodymi.

Jan Paweł II czuł się zobowiązany do prowadzenia młodych oraz pasterzowania im na wzór Jezusa Chrystusa. Jednocześnie swoją postawą i wiarą w Boga wskazywał, że prawdziwe szczęście osiągnie człowiek w Bogu. Do młodzieży, zgromadzonej 21 maja 1983 roku w Monzy, powiedział: „Nie lękajcie się Chrystusa! Powtarzam to dziś wam i wszystkim ludziom młodym! Chrystus nie alienuje waszej osobowości; nie poniża, nie degraduje ani nie przytłacza waszego rozumu, nie gnębi waszej wolności! Jest Synem Bożym, który przyjął ciało, umarł i zmartwychwstał dla nas i dla naszego zbawienia, to znaczy dla naszego autentycznego i całkowitego wyzwolenia”. Papież mówił także do młodych: „Jezus jest przyjacielem wymagającym, który wytycza wzniosłe cele, nakazuje zapomnieć o sobie, aby wyjść Mu naprzeciw i złożyć w Jego ręce całe swoje życie: «kto straci swe życie z powodu Mnie i Ewangelii, zachowa je» (Mk 8,35). Ta propozycja wydaje się trudna, a w niektórych przypadkach może nawet budzić lęk. Lecz – pytam was – czy lepiej zgodzić się na życie pozbawione ideałów, na świat zbudowany wyłącznie na obraz i podobieństwo człowieka, czy ofiarnie szukać prawdy, dobra, sprawiedliwości, pracować dla świata, który będzie odbiciem piękna Bożego, nawet za cenę ciężkich prób, którym trzeba stawić czoło?”⁶.

⁴ Por. *Karol Wojtyła i młodzież*, <http://ekai.pl/wydarzenia/watykan/x1179/karol-wojtyla-i-mlodziej>, [dostęp: 11.04.2016].

⁵ Por. tamże.

⁶ *Nauczycielu gdzie mieszkasz? Chodźcie a zobaczycie (J 1,38-39). Orędzie na XII Światowy Dzień Młodzieży (1997)*, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xii_swiatowy_dzienmlodziezy1997d7178pol.html [dostęp: 19.04.2016].

Jan Paweł II, głosząc słowo Boże i świadcząc swoim życiem o Bogu, zachęcał młodych ludzi do życia wiarą na co dzień. Również wielokrotnie wskazywał, że to od młodych ludzi zależy przyszłość świata. W Orędziu na XVIII Światowy Dzień Młodzieży kieruje do nich takie oto słowa: „Ludzkość ma nagłą potrzebę świadectwa młodych wolnych i odważnych, którzy ośmielą się pójść pod prąd i głosić z mocą i entuzjazmem własną wiarę w Boga, Pana i Zbawcę. Wiecie także, drodzy przyjaciele, że misja ta nie jest łatwa. Staje się wręcz niemożliwa, jeśli liczy się tylko na samych siebie. Lecz to, «co niemożliwe jest u ludzi, możliwe jest u Boga» (Łk 18,27; 1,37). Prawdziwi uczniowie Chrystusa mają świadomość własnej słabości. Z tego powodu całą swoją ufność pokładają w łasce Boga, którą przyjmują sercem niepodzielnym, przekonani, że bez Niego nic nie mogą uczynić (por. J 15,5). To, co ich charakteryzuje i wyróżnia od innych ludzi, to nie talenty czy naturalne dyspozycje. To ich stała determinacja i przebywanie w gronie naśladowców Chrystusa. Bądźcie ich naśladowcami jak oni Chrystusa! I «niech da wam światłe oczy serca tak, byście wiedzieli, czym jest nadzieja waszego powołania, czym bogactwo chwały Jego dziedzictwa wśród świętych i czym przemożny ogrom Jego mocy względem nas wierzących – na podstawie działania Jego potęgi i siły» (Ef 1,18-19)”⁷. Papież Jan Paweł II nie tylko zachęcał młodych do powierzenia swojej drogi życiowej Chrystusowi, ale również mówił o obowiązku świadczenia o Bogu w swoim życiu, przede wszystkim właściwą postawą.

2. IDEA POWSTANIA ŚWIATOWYCH DNI MŁODZIEŻY I ICH HISTORIA

Idea spotkania się z ludźmi młodymi zrodziła się u papieża Jana Pawła II jeszcze w czasach jego posługi kapłańskiej w Polsce. Ustanowienie Światowych Dni Młodzieży było wyrazem troski Jana Pawła II, którą wyraził zaraz na początku swego pontyfikatu, mówiąc do młodych: „Wy jesteście przyszłością świata, wy jesteście nadzieją Kościoła. Wy jesteście moją nadzieją”. 13 marca 1983 r. Jan Paweł II dokonał otwarcia i poświęcenia młodzieżowego Centrum San Lorenzo w Rzymie przy ul. Pfeiffer, znajdującego się obok placu św. Piotra. Dwa tygodnie później młodzież z Centrum San Lorenzo włączyła się w uro-

⁷ *Oto Matka twoja (J 19,27). Orędzie na XVIII Światowy Dzień Młodzieży (2003)*, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xviii_swiatowy_dzien_mlodziemy_2003_d7196_pol.html [dostęp: 21.03.2016].

czystość otwarcia Jubileuszowego Roku Odkupienia. Na początku jubileuszu odbyła się procesja z drewnianym krzyżem, z kościoła Sancti Stephani Aetiopum (starożytnej świątyni znajdującej się w Ogrodach Watykańskich) do bazyliki św. Piotra. Brał w niej udział Ojciec Święty oraz kardynałowie, biskupi, kapłani, alumni i młodzież. Papież, inaugurując Rok Święty Nadzwyczajnego Jubileuszu Odkupienia, przyjął od młodych drewniany krzyż, który stał się symbolem Roku Świętego. Na zakończenie obchodów jubileuszu, w Niedzielę Palmową 22 kwietnia 1984 r., Jan Paweł II zwrócił go młodzieży, by ta poniosła go na cały świat, jako znak Odkupienia i świadectwa swojej wiary. Młodzi przyjęli tę prośbę. Odpowiedzieli też na zaproszenie Papieża do Rzymu w 1985 r. na spotkanie z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży ustanowionego przez ONZ. Te wydarzenia zainspirowały Jana Pawła II do cyklicznych spotkań z młodymi. Jako datę ustanowienia Światowych Dni Młodzieży przyjmuje się dzień 20 grudnia 1985 roku. Wówczas to Jan Paweł II, wobec kardynałów i pracowników Kurii Rzymskiej, wyraził pragnienie, by Światowe Dni Młodzieży odbywały się co roku w Niedzielę Palmową jako spotkanie diecezjalne, a co dwa lub trzy lata w wyznaczonym przez niego miejscu jako spotkanie międzynarodowe. Papież chciał, aby były to międzynarodowe spotkania młodych całego świata przybywających na nie ze swoimi katechetami, duszpasterzami, biskupami. W ten sposób Jan Paweł II pragnął zgromadzić młodych w jednym miejscu, żeby wyznać wiarę w Jezusa Chrystusa. Potrzebę spotkań z młodymi tak objaśnił pracownikom Kurii Rzymskiej: „Wszyscy młodzi powinni czuć, że Kościół podąża za nimi, dlatego Kościół w jedności z Następcą Piotra czuje w skali światowej rosnące zobowiązanie wobec młodych: ich trosk, ich pytań, ich otwartości i nadziei, by odpowiedzieć na ich oczekiwania, przekazać im pewność, której na imię Jezus Chrystus, Prawdę, którą jest Chrystus, Miłość, którą jest Chrystus. A w tej uprzywilejowanej uwadze, którą Kościół na nich kieruje, młodzi ludzie muszą znaleźć dowód, że bardzo się liczą, ponieważ są bardzo wiele wari. Ich życie jest cenne dla Kościoła”⁸.

Światowym Dniom Młodzieży towarzyszą dwa symbole: Krzyż Roku Świętego i ikona Matki Bożej Wybawicielki Ludu Rzymskiego (*Salus Populi Romani*)⁹. W czasie obchodów Światowych Dni Młodzieży są one obecne w miejscu wydarzeń centralnych, natomiast w okresie przygotowań pielgrzymują po kraju, który organizuje spotkanie młodych. Te symbole wskazują młodym ludziom prawdziwy cel Światowych Dni Młodzieży, a więc „coraz głębsze poznawanie

⁸ *Historia ŚDM*, <http://www.krakow2016.com/historia-sdm> [dostęp: 13.04.2016].

⁹ Por. tamże.

Jezusa w Tajemnicy Odkupienia oraz zawierzenie swego życia opiece Matki Bożej”¹⁰. Celem organizowanych Dni jest także przeżycie wielkiej wspólnoty Kościoła powszechnego, słuchanie słowa Bożego, sprawowanie sakramentów pokuty i Eucharystii oraz radosne głoszenie Jezusa Chrystusa jako Pana i Zbawiciela. Jan Paweł II, zwracając się do młodych, mówił: „Wy, droga młodzieży, przeżywacie cenne doświadczenie Kościoła – z całym jego bogactwem i różnorodnością – za każdym razem, gdy się gromadzicie, zwłaszcza zaś w liturgii eucharystycznej. To Duch Święty sprawia, że ludzie się wzajemnie rozumieją i akceptują, że rozpoznają się jako dzieci Boga, zmierzające do tego samego celu, czyli życia wiecznego, że mówią tym samym językiem mimo podziałów kulturowych i rasowych”¹¹.

Pierwsze nieformalne spotkanie młodzieży w Rzymie odbyło się w 1984 roku. Jan Paweł II zgromadził młodych z okazji kończącego się Nadzwyczajnego Jubileuszu Odkupienia i odtąd zapraszał ich na spotkania. Chciał w ten sposób kształtować młodych ludzi, którzy staną się solą ziemi na całym świecie. Były to spotkania, którym zawsze przyświecał duch chrześcijańskiej radości, miłości, ale również nadziei. Każde spotkanie miało swoje hasło i hymn. W kolejnych latach Światowe Dni Młodzieży odbywały się w następujących miejscach:

- 1985 rok w Rzymie (hasło: „Abyście umieli zdać sprawę z nadziei, która jest w was” [1P 3,15]);
- 1987 rok w Buenos Aires (hasło: „Myśmy poznali i uwierzyli miłości, jaką Bóg ma ku nam” [1J 4,16]);
- 1989 rok w Santiago de Composteli (hasło: „Jam jest Drogą i Prawdą, i Życiem” [J 14,6]);
- 1991 rok w Częstochowie (hasło: „Otrzymaliście Ducha przybrania za synów” [Rz 8,15]);
- 1993 rok w Denver (hasło: „Ja przyszedłem po to, aby owce miały życie i miały je w obfitości” [J 10,10]);
- 1995 rok w Manili (hasło: „Jak Ojciec Mnie posłał, tak i Ja was posyłam” [J 20,21]);
- 1997 rok w Paryżu (hasło: „Nauczycielu, gdzie mieszkasz? Chodźcie, a zobaczycie” [J1,38-39]);

¹⁰ *Symbole ŚDM*, <http://www.krakow2016.com/symbole> [dostęp: 13.04.2016].

¹¹ *Duch Święty nauczy was wszystkiego (por. J 14,26). Orędzie na XIII Światowy Dzień Młodzieży (1998)*, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xiii_swiatowy_dzien_mlodziemy_1998d7179_pol.html [dostęp: 11.04.2016].

- 2000 rok w Rzymie (hasło: „A słowo stało się Ciałem i zamieszkało wśród nas” [J 1,14]);
- 2002 rok w Toronto (hasło: „Wy jesteście solą dla ziemi... Wy jesteście światłem dla świata” [Mt 5,13-14]);
- 2005 rok w Kolonii (hasło: „Przybyliśmy oddać Mu pokłon” [Mt 2,2]);
- 2008 rok w Sydney (hasło: „Gdy Duch Święty zstąpi na Was, otrzymacie Jego moc i będziecie moimi świadkami [Dz 1,8]);
- 2011 rok w Madrycie (hasło: „Zakorzeni i zbudowani na Chrystusie, mocni w wierze” [por. Kol 2,7]);
- 2013 rok w Rio de Janeiro (hasło: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody” [Mt 28,19]);
- 2016 rok w Krakowie (hasło: „Błogosławieni miłosierni, albowiem oni miłosierdzia dostąpią” [Mt 5,7]).

Po śmierci Jana Pawła II w 2005 r. kontynuatorem dialogu Kościoła z młodymi i wielkim orędownikiem Światowych Dni Młodzieży stał się papież Benedykt XVI, a następnie papież Franciszek¹². Wszystkie Światowe Dni Młodzieży – według zamysłu ich inicjatora i patrona, św. Jana Pawła II – skupiają się na jednej myśli biblijnej, która często nawiązuje do duchowości danego miasta – gospodarza ŚDM.

3. TROSKA JANA PAWŁA II O INTEGRALNY I PEŁNY ROZWÓJ CZŁOWIEKA

Dla Jana Pawła II troska o człowieka, jako urzeczywistnianie człowieczeństwa, ściśle wiąże się z wprowadzaniem młodych ludzi w świat wartości¹³. Chodzi o pomoc w odkrywaniu własnych zdolności i zrozumienie, kim człowiek powinien być, aby umiał zrealizować swoje powołanie. Każdy chrześcijanin jest powołany do stawania się doskonalszym i dążenia do świętości. Według Papieża, wychowanie ku świętości ma pomóc w świadczeniu o poznanej prawdzie i rozwoju osoby w jej integralnym wymiarze. Takie wychowanie jest powszechnym powołaniem do życia z Bogiem. Wówczas docenia się wartość człowieczeństwa

¹² *Historia ŚDM.*

¹³ Por. K. CHAŁAS, *Wychowanie ku wartościom. Elementy teorii i praktyki. Godność, wolność, odpowiedzialność, tolerancja*, t. I, Lublin–Kielce 2003, s. 40-41; M. NOWAK, *Podstawy pedagogiki otwartej*, Lublin 1999, s. 312-318.

i ludzkiej godności. Każdy człowiek, który chce iść drogą wiodącą do świętości, powinien podjąć wysiłek samowychowawczy. Musi stać się „nowym” człowiekiem, czyli przyjąć za wzór człowieczeństwa i źródło przemiany Jezusa Chrystusa. Dzięki Chrystusowi człowiek odkrywa swoją nadprzyrodzoną godność oraz powołanie do życia z Bogiem w wieczności. Jan Paweł II wskazywał, że „człowiek musi posiadać niezwykłą godność, skoro został wezwany do uczestnictwa w życiu samego Boga”¹⁴. Godność została mu dana i zadana, a to zobowiązuje do szanowania jej w sobie i w drugim człowieku. Papież często powtarzał, że trzeba od siebie wymagać, nawet jeśli inni od nas nie wymagają. Potrzebna jest więc nieustanna praca nad sobą, której celem jest kształtowanie swojego człowieczeństwa.

Dobrze ukształtowany człowiek będzie angażował się w budowanie Królestwa Bożego oraz czuł się odpowiedzialny za sprawy społeczne, w tym za potrzeby bliźnich. Papież Jan Paweł II wskazywał, że trzeba „spojrzenia miłości, aby dosztec obok siebie brata, który wraz z utratą pracy, dachu nad głową, możliwości godnego utrzymania rodziny i wykształcenia dzieci doznaje poczucia opuszczenia, zagubienia i beznadziei. Potrzeba «wyobraźni miłosierdzia», aby przyjść z pomocą dziecku zaniedbanemu duchowo i materialnie, aby nie odwracać się od chłopca czy dziewczyny, którzy zagubili się w świecie różnorodnych uzależnień lub przestępstwa, aby nieść radę, pocieszenie, duchowe i moralne wsparcie tym, którzy podejmują wewnętrzną walkę ze złem. Potrzeba tej wyobraźni wszędzie tam, gdzie ludzie w potrzebie wołają do Ojca miłosierdzia: «Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj». Oby dzięki bratniej miłości tego chleba nikomu nie brakowało! «Błogosławieni miłosierni, albowiem oni miłosierdzia dostąpią» (Mt 5,7)”¹⁵. Papież wielokrotnie podkreślał, że wartość człowieka nie wynika z tego, ile posiada czy jakie stanowisko piastuje, ale z tego, kim jest. Jan Paweł II przestrzegał: „Musicie dobrze rozważyć – w jakim stosunku – na każdej z tych dróg – pozostaje «bardziej być» do «więcej mieć». Ale nigdy samo «więcej mieć» nie może zwyciężyć. Bo wtedy człowiek może przegrać rzecz najcenniejszą: swoje człowieczeństwo, swoje sumienie, swoją godność. To wszystko, co stanowi też perspektywę życia wiecznego”¹⁶. Dlatego potrzeba wzorów, dzięki którym

¹⁴ JAN PAWEŁ II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawianej na Błoniach*, Kraków 10 VI 1979, w: *Jan Paweł II, Pielgrzymki do Ojczyzny*, Kraków 1999, s. 199.

¹⁵ JAN PAWEŁ II, *Homilia w czasie Mszy św.*, Kraków 18 VI 2002, w: *Jan Paweł II, Pielgrzymki do Ojczyzny*, s. 12-15.

¹⁶ JAN PAWEŁ II, *Homilia w czasie liturgii słowa skierowana do młodzieży zgromadzonej na Westerplatte*, Gdańsk 12 VI 1987, w: *Jan Paweł II, Pielgrzymki do Ojczyzny*, s. 479.

człowiek będzie wiedział, jak żyć. Najdoskonalszym wzorem osobowym chrześcijanina jest Jezus Chrystus. Jan Paweł II, zwracając się do młodych, mówił: „drodzy młodzi przyjaciele, spróbujcie sami odpowiedzieć na pytanie, jakie często zadają wam rówieśnicy: jak i gdzie możemy spotkać prawdziwe życie, jak i gdzie możemy nim żyć? Odpowiedź znajdziecie w was samych, jeśli będziecie się starali wiernie trwać w Chrystusowej miłości (por. J 15,9). Doświadczycie wówczas prawdy słów: «Ja jestem [...] życiem» (J 14,6) i będziecie mogli wszystkim głosić to radosne orędzie nadziei. Chrystus uczynił was swoimi ambasadorami, pierwszymi ewangelizatorami waszych rówieśników”¹⁷. Według Papieża, wszyscy powinniśmy czerpać inspirację z pedagogiki Jezusa, który jest nauczycielem w pełnym tego słowa znaczeniu. Jego pedagogia odznacza się mądrością, roztropnością i cierpliwością. Jest to pedagogia wyczulona na innych, умеjąca dostrzegać ich potrzeby i oczekiwania, zawsze gotowa do reakcji na rozmaite ludzkie sytuacje¹⁸. W wychowaniu niezbędna jest stała obecność norm i powinności, które winny być dopełnione określonym systemem wartości. Analiza nauczania Jana Pawła II pozwala sformułować kluczowe zasady wychowania młodego człowieka. Wychowanie ma wprowadzić człowieka w świat podstawowych wartości, którymi są: wolność, odpowiedzialność i miłość. Wychowanie do wolności jest jednocześnie wychowaniem do odpowiedzialności: człowiek dlatego bywa odpowiedzialny za swe czyny i dlatego przeżywa odpowiedzialność, ponieważ posiada zdolność odpowiadania wolą na wartość¹⁹.

– Wychowanie do poszanowania godności

Jan Paweł II, podczas pierwszej pielgrzymki do Polski, powiedział: „Człowiek musi posiadać niezwykłą godność, skoro został wezwany do uczestnictwa w życiu Boga samego” (Kraków, 10 czerwca 1979 r.). Człowiek jest bytem osobowym i w swym działaniu, będąc zależny od ciała, jest też bytem dynamiczno-potencjalnym realizującym się w społeczności ludzkiej. Przyjmując antropologiczny punkt widzenia, głęboko osadzony w personalizmie chrześcijańskim, Ojciec Święty podkreśla, iż wychowanie to „uczłowieczenie” człowieka. Człowiek, będąc czło-

¹⁷ *Ja przyszedłem po to, aby owce miały życie i miały je w obfitości (J 10,10). Orędzie na VIII Światowy Dzień Młodzieży (1993)*, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_viii_swiatowy_dzien_mlodzi_1993_d7188_pol.html [dostęp: 17.04.2016].

¹⁸ Zob. JAN PAWEŁ II, *Jezus nauczyciel naszym wzorem, Przemówienie Ojca Świętego do studentów, pracowników naukowych i administracyjnych Katolickiego Uniwersytetu „Sacro Cuore”, wygłoszone na Placu św. Piotra 13 kwietnia 2000 r.*, w: *Wielki jubileusz roku 2000*, red. S. Dziwisz, H. Nowacki, S. Nasiorowski, P. Ptasznik, Watykan 2001, s. 220.

¹⁹ Por. K. WOJTYŁA, *Osoba i czyn*, Kraków 1985, s. 207.

wiekami od pierwszej chwili swego poczęcia w łonie matki, stopniowo uczy się być człowiekiem – i ta podstawowa wiedza utożsamia się z wychowaniem. Jest on przyszłością swej rodziny i całej ludzkości – jednakże przyszłość człowieka związana jest nierozdzielnie z wychowaniem²⁰. Jan Paweł II uważa również, że „osoba ludzka jest takim dobrem [...], które nie może być traktowane jak przedmiot użycia, a właściwe i pełnowartościowe odniesienie do niej stanowi tylko miłość”²¹.

– Wychowanie do prawdy

Jan Paweł II w Orędziu na XIX Światowy Dzień Młodzieży podkreślał, że pragnienie ujrzenia Boga zamieszkuje w sercu każdego mężczyzny i każdej kobiety. Zwracając się do ludzi młodych, pisał: „Drodzy młodzi, aby rosło w was pragnienie zobaczenia Światła, rozsmakowania się w blasku Prawdy, pozwólcie, by Jezus spoglądał w wasze oczy. Czy jesteśmy tego świadomi, czy nie, Bóg stworzył nas ponieważ nas kocha oraz abyśmy i my Jego kochali. Oto przyczyna nieodpartej tęsknoty za Bogiem, którą człowiek niesie w sercu: «Szukam, o Panie, Twojego oblicza; swego oblicza nie zakrywaj przede mną» (Ps 27,8). To Oblicze – wiemy to – Bóg objawił nam w Jezusie Chrystusie”²². Papież zachęca, aby wszyscy ludzie mieli swój wzór w Chrystusie. Ta „kontemplacja oblicza Chrystusa winna czerpać inspirację z tego, co mówi o Nim Pismo Święte” (*Novo millennio ineunte*, 17). Zdaniem Jana Pawła II człowiek, który dąży do prawdy, szanuje siebie i ludzi. Jest przede wszystkim uczciwy i nie okłamuje ani siebie ani innych. Potrafi uznać wymagania mówienia prawdy oraz rozumie odpowiedzialność wobec prawdy. Szanując prawdę, stawia wymagania ponad własnymi subiektywnymi pragnieniami. To poszanowanie prawdy jest fundamentem życia społecznego i prawdziwej miłości, podstawą każdej pracy zawodowej, warunkiem rzetelnego rozeznania, samowychowania i wreszcie – stosunku człowieka do Boga. W swej istocie szacunek dla prawdy w szczególny sposób dotyczy właśnie Boga. Tak więc „brak szacunku dla prawdy w ostatecznym rozrachunku oznacza zaprzeczenie Boga, ucieczkę od Niego”²³. Prawda stanowi najgłębszy wymóg ludzkiego rozumu. Przede wszystkim zaś młodzież jest złaźniona prawdy

²⁰ Por. JAN PAWEŁ II, *Przyszłość człowieka to sam człowiek. Homilia*, Monte Sameiro 15 V 1982, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/IIID/wychowanie_ku_wartosciom_02_b.html [dostęp: 12.05.2016].

²¹ Por. K. WOJTYŁA, *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 1986, s. 43.

²² *Chcemy ujrzeć Jezusa (J 12,21). Orędzie na XIX Światowy Dzień Młodzieży (2004)*, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xix_swiatowy_dzien_mlodziy_2004__d7197_pol.html [dostęp: 17.04.2016].

²³ D. von HILDEBRAND, *Fundamentalne postawy moralne*, w: *Wobec wartości*, red. D. von Hildebrand, Poznań 1984, s. 45.

o Bogu, człowieku, życiu i świecie. Według Jana Pawła II, „Człowiek, który chce zrozumieć siebie do końca – nie wedle jakichś tylko doążnych, częściowych, czasem powierzchownych a nawet pozornych kryteriów i miar swojej własnej istoty – musi ze swoim niepokojem, niepewnością, a także słabością i grzesznością, ze swoim życiem i śmiercią przybliżyć się do Chrystusa» (nr 10). Chrystus jest Słowem prawdy, wypowiedzianym przez samego Boga jako odpowiedź na wszystkie pytania ludzkiego serca. To On w pełni odsłania przed nami tajemnicę człowieka i świata”²⁴.

– Wychowanie do wolności

W Orędziu na XIX Światowy Dzień Młodzieży Jan Paweł II wyjaśnia, co to znaczy być wolnym człowiekiem. Zwracając się do młodzieży, pisze: „Być prawdziwie wolnymi znaczy mieć siłę, by wybrać Tego, dla którego zostaliśmy stworzeni i zgodzić się na Jego panowanie w naszym życiu. Dostrzegacie to w głębi waszych serc: wszystkie dobra ziemskie, wszystkie sukcesy zawodowe, nawet ludzka miłość, o której marzycie, nie zaspokoją nigdy w pełni waszych najbardziej wewnętrznych i głębokich oczekiwań. Tylko spotkanie z Jezusem może nadać pełny sens waszemu życiu: «Stworzyłeś nas, Panie, dla siebie, i niepokojne jest nasze serce, dopóki nie spocznie w Tobie» – napisał św. Augustyn (*Wyznania*, I, 1). Nie pozwólcie się odwieść od tych poszukiwań. Wytrwajcie w nich, gdyż ich stawką jest wasza pełna realizacja i wasze szczęście”²⁵. Szczęście człowieka nie tkwi zatem w posiadaniu wielu rzeczy materialnych, w dążeniu do zaspokojenia swoich popędów, aspiracji czy wymagań. Według Jana Pawła II, wychowanie do wolności trzeba rozpatrywać dwojako. Należy to czynić poprzez ukazanie zniewolenia, które jest zaprzeczeniem wolności. Pierwszy rodzaj to zniewolenie wewnętrzne, a drugi to zniewolenie zewnętrzne. Dlatego ważne jest ukazywanie młodzieży, że tylko całkowite zaufanie Jezusowi Chrystusowi uczyni ich wolnymi. Jan Paweł II napisał: „«Ku wolności wyswobodził nas Chrystus» (Ga 5,1). To wyzwolenie, dokonane przez Chrystusa, jest wyzwoleniem od grzechu będącego źródłem zniewoleń ludzkich. Święty Paweł mówi: «Dzięki jednak niech będą Bogu za to, że gdy byliście niewolnikami grzechu, daliście z serca posłuch nakazom tej nauki, której was oddano, a uwolnieni od grzechu oddaliście się w niewolę sprawiedliwości» (Rz 6,17-18). Wolność jest więc da-

²⁴ *Jam jest Drogą, Prawdą i Życiem (J 14,6)*. Orędzie na IV Światowy Dzień Młodzieży (1989), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_iv_swiatowy_dzieni_mlodziemy__1989__d7184_pol.html [dostęp: 10.04.2016].

²⁵ *Chcemy ujrzeć Jezusa (J 12,21)*.

rem i jednocześnie podstawowym zobowiązaniem każdego chrześcijanina: «Nie otrzymaliście przecież ducha niewoli...» (Rz 8,15) – napomina święty Paweł²⁶. W tych słowach młodzi odnajdują wskazanie, że tylko w łączności z Bogiem i Jego łaską są naprawdę wolni. To Pan Bóg dał im Dekalog oraz różne wskazania, które jak drogowskazy kierują ich na właściwą drogę. Jednocześnie w dążeniu do wolności wewnętrznej nie pozostają sami, wspiera ich Maryja i święci, Kościół oraz sakramenty. Jan Paweł II, mówiąc o wolności, wskazuje również na wartość wolności zewnętrznej. W Orędziu na VI Światowy Dzień Młodzieży pisze: „Sprawą bardzo ważną i zasadniczą jest wolność zewnętrzna, zagwarantowana przez słuszne prawa cywilne. Słusznie więc cieszymy się, że powiększa się dziś coraz bardziej ilość krajów, w których respektowane są podstawowe prawa osoby ludzkiej, pomimo że często wymagało to wysokiej ceny ofiar i krwi. Wolność zewnętrzna jednak – choć tak drogocenna – sama w sobie nie może wystarczyć. U jej źródeł powinna być zawsze wolność wewnętrzna, właściwa synom Bożym, którzy postępują według Ducha (por. Ga 5,16) i którzy kierują się prawym sumieniem moralnym, zdolnym wybrać to, co jest dobre; «... gdzie jest Duch Pański – tam wolność» (2 Kor 3,17). Jest to, droga młodzieży, jedyna droga do budowania ludzkości dojrzałej i godnej tego imienia²⁷».

– Wychowanie do odpowiedzialności

Kolejnym aspektem, na który zwracał uwagę Jan Paweł II, w swoim nauczaniu skierowanym do młodzieży, było zagadnienie odpowiedzialności. Według Papieża, taka postawa wynika z miłości i troski o drugiego człowieka i świat. W Orędziu na XI Światowy Dzień Młodzieży, zwracając się do młodych, stwierdza: „Wy młodzi, powinniście przede wszystkim dać zdecydowane świadectwo miłości do życia jako daru Bożego; miłości, która musi ogarniać każde życie od początku do końca i sprzeciwiać się wszelkim próbom uczynienia człowieka władcą życia bliźnich – nienarodzonych czy bliskich już śmierci, niepełnosprawnych czy słabych. Was, młodych, którzy instynktownie i odruchowo wyrażacie swoją «wolę życia» w marzeniach i nadziejach, proszę, byście się stawali «prorokami życia». Bądźcie prorokami słowem i czynem, buntując się przeciw cywilizacji egoizmu, która często traktuje człowieka jako narzędzie zamiast jako cel, depcząc jego godność i uczucia w imię korzyści materialnej; bądźcie pro-

²⁶ *Otrzymaliście Ducha przybrania za synów (Rz 8,15). Orędzie na VI Światowy Dzień Młodzieży*, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_vi_swiatowy_dzien_mlodzi_1991_d7185_pol.html [dostęp: 11.04.2016].

²⁷ Tamże.

rokami, pomagając w konkretny sposób tym, którzy was potrzebują i którzy bez waszej pomocy mogliby ulec pokusie rozpaczony”²⁸. Człowiek odpowiedzialny rozumie wymagania świata wartości. Wie, że nie jest panem samego siebie i nie może kierować oraz rozrządzać wszystkim według własnego „ja”, lecz że ma nad sobą kogoś, wobec kogo będzie musiał zdać sprawę ze swego postępowania. To poczucie odpowiedzialności jest niezbędną podwaliną prawdziwego moralnego życia. Jego znaczenie odgrywa ważną rolę we wszystkich dziedzinach życia zarówno w życiu rodzinnym, wspólnoty parafialnej, jak i całego społeczeństwa. Wychowywanie do poczucia odpowiedzialności powinno być jednym z głównych celów wszelkiego rozumnego wychowania oraz kształtowania charakteru i osobowości. Jan Paweł II podkreślał, że odpowiedzialność wynika z miłości. W Orędziu na II Światowy Dzień Młodzieży, zwracając się do młodych, pisał: „Budowanie cywilizacji miłości wymaga wyraźnej i wytrwałej gotowości do poświęceń, pragnienia, by otworzyć nowe drogi społecznego współżycia, przezwyciężając podziały i przeciwstawne sobie formy materializmu. Na tym właśnie polega konkretna odpowiedzialność współczesnej młodzieży, z której wyrosną mężczyźni i kobiety jutra, u progu trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa”²⁹. Ojciec Święty stawia młodym ludziom zadanie – muszą stać się ludźmi odpowiedzialnymi za własne życie oraz życie swoich bliskich, najpierw rodzin, a następnie państw i świata. W związku z tym powinni od najmłodszych lat kształtować w sobie te wartości, dzięki którym staną się nie tylko odpowiedzialnymi, ale także mądrymi ludźmi. Według Jana Pawła II, powinni zawsze budować swoje życie na Chrystusie, który jest źródłem i dawcą wszelkich wartości. Kształtowanie odpowiedzialnego podejścia do życia jest konieczne, gdyż – jak zauważa Papież – „Są chwile i okoliczności, w których trzeba dokonywać zdecydowanych wyborów wiążących na całe życie. Żyjemy – wiecie o tym dobrze – w trudnych chwilach. Często z trudem udaje się rozróżnić dobro od zła, prawdziwych mistrzów od fałszywych. Jezus ostrzegł nas: «Strzeżcie się, żeby was nie zwiedziono. Wielu bowiem przyjdzie pod moim imieniem i będą mówić: «Ja jestem» oraz: «Nadszedł czas». Nie chodźcie za nimi!» (Łk 21,8). Módlcie się i słuchajcie Jego słów; otwórzcie się na głos prawdziwych pasterzy; nigdy nie ulegajcie łatwym

²⁸ *Panie do kogóż pójdziemy? Ty masz słowa życia wiecznego (J 6,68), Orędzie na XI Światowy Dzień Młodzieży (1996)*, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xi_swiatowy_dzien_mlodziemy_1996_d7177_pol.html [dostęp: 18.04.2016].

²⁹ *Myśmy poznali i uwierzyli miłości jaką Bóg ma ku nam (1J 4,16), Orędzie na II Światowy Dzień Młodzieży (1987)*, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_ii_swiatowy_dzien_mlodziemy1987d7182_pol.html [dostęp: 12.04.2016].

i złudnym pochlebstwom świata, które potem, dość często, stają się źródłem tragicznych rozczarowań”³⁰. Jednocześnie Jan Paweł II przypomina, że „przyszły los ludzkości leży w rękach tych, którzy potrafią podać następnym pokoleniom motywy życia i nadziei” (*Gaudium et spes*, 31). Trzeba zatem wychowywać młode pokolenia w duchu miłości Chrystusowej, która jest źródłem życia i nadziei człowieka.

– Wychowanie do wspólnoty

Jan Paweł II w Orędziu na VII Światowy Dzień Młodzieży stwierdza: „Być uczniem Chrystusa nie jest sprawą prywatną, bowiem trzeba się dzielić z innymi darem wiary. Dlatego właśnie Apostoł pisze: «Nie jest dla mnie powodem do chluby to, że głoszę Ewangelię. Świadom jestem ciężącego na mnie obowiązku. Biada mi, gdybym nie głosił Ewangelii!» (1Kor 9,16). Poza tym nie zapominajcie, że wiara umacnia się i wzrasta wtedy, gdy przekazuje się ją innym”³¹. Papież wskazuje, że prawdziwy rozwój człowieka dokonuje się również dzięki osobowym relacjom z innymi ludźmi. Zwracając się do młodych, apeluje: „Każdemu nowemu pokoleniu potrzebni są nowi apostołowie. Macie tu do spełnienia szczególną misję. Wy, młodzi, jesteście pierwszymi apostołami i ewangelizatorami młodzieży, która dziś stoi w obliczu tak wielu niepokojących wyzwań i zagrożeń (por. *Apostolicam actuositatem*, 12). Do was przede wszystkim należy apostołstwo w miejscach nauki, pracy i rozrywki, i nikt nie może was w tym zastąpić. [...] Chrystus was potrzebuje! Odpowiedzcie na Jego wezwanie z odwagą i zapalem waszej młodości”³². Tak więc w istotę człowieczeństwa wpisane są różne relacje, które znajdują swoją podstawę w antropologicznej strukturze osoby. Każdy człowiek ze swej natury jest istotą społeczną i w jego strukturze tkwi podstawa różnorodnych odniesień międzyludzkich.

Wyrazem relacji międzyludzkich jest dobro wspólne, które nie sprzeciwia się dobru indywidualnej osoby, bowiem dobro wspólne przyczynia się najbardziej do pełnego i gruntownego rozwoju człowieka. Poprzez dobro wspólne ludzkie „ja” pełniej i gruntowniej odnajduje siebie w ludzkim „my”. Bez dobra wspólnego nie ma miłości. Stąd postulat wychowania do miłości wiąże się z postulatami pomagania

³⁰ *Panie do kogóż pójdziemy? Ty masz słowa życia wiecznego (J 6,68).*

³¹ *Idźcie na cały świat i głoscie Ewangelię (Mk 16,15). Orędzie na VII Światowy Dzień Młodzieży (1992),* http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_vii_swiatowy_dzien_mlodzi_1992__d7187_pol.html [dostęp: 10.04.2016].

³² *Jam jest Drogą, Prawdą i Życiem (J 14,6).*

nia ludziom w odkrywaniu obiektywnego dobra³³. Nie ulega wątpliwości, że najważniejszym środowiskiem wychowania i rozwoju jest rodzina, następnie parafia i szkoła. Muszą one wzajemnie wspierać się w trudzie wychowania i współpracować ze sobą. Powinny też wskazywać na właściwe wzory postępowania w życiu. Jan Paweł II podkreśla, że życie we wspólnocie ludzkiej i kościelnej wymaga ciągłego doskonalenia się i zmieniania ku lepszemu. Wskazuje on młodym: „musimy stać się nowymi ludźmi, odrzucając starego człowieka, którego nosimy w sobie, i pozwolić, by do głębi odnowiła nas moc Ducha Pańskiego. Każdy z nas jest posłany do świata, zwłaszcza do swoich rówieśników, aby świadectwem życia i czynów głosić ewangeliczne orędzie pojednania i pokoju”³⁴.

– Wychowanie do wierności

Wychowanie do wierności jest postawą kształtującą życie moralne człowieka. W węższym znaczeniu chodzi o wierność wobec ludzi, np. w przyjaźni, w małżeństwie, wobec własnego narodu albo wobec siebie samego. Natomiast w szerszym rozumieniu dotyczy stałości, która nadaje ludzkiemu życiu wewnętrzną spójność, a więc np. trwanie przy prawdach i wartościach, dzięki którym możemy rozwijać swoją osobowość. Postawa wierności łączy się z samowychowaniem. Od młodości Jan Paweł II zawsze wymagał poświęcenia i wierności Chrystusowi oraz Jego nauce. Wskazywał, że „Wierzyć w Boga i kochać Go znaczy konsekwentnie przeżywać swoje życie w świetle Ewangelii. Wierzyć w Boga i kochać Go znaczy starać się zawsze czynić to, co Chrystus nam mówi zarówno w Piśmie Świętym, jak poprzez nauczanie Kościoła. Nie jest to łatwe. Często trzeba wiele odwagi, aby postępować wbrew prądom obowiązujących mód lub opinii tego świata. Lecz – powtórzę to jeszcze raz – taki jest właśnie program życia prawdziwie udanego i szczęśliwego”³⁵. Jan Paweł II podkreślał, że tylko wierny człowiek potrafi w swym wnętrzu tak przetworzyć różne sprzeczne wrażenia, żeby wyzwolić z nich dobro. Postawa wierności jest warunkiem zaufania. Bez postawy wierności nie ma kultury i postępu wiedzy, nie ma życia we wspólnocie, a przede wszystkim nie ma życia etycznego ani rozwoju moralnego. W Orędziu na VI Światowy Dzień Młodości Ojciec Święty pisał: „Dziedzictwo

³³ Por. Z. BRZEGOWY, *Podstawy i struktura wychowania człowieka w myśli Karola Wojtyły*, Lublin 1996, s. 13.

³⁴ *Jak Ojciec mnie posłał, tak i ja was posyłam* (J 20,21).

³⁵ *Zróbcie wszystko cokolwiek wam powie* (J 2,5). *Orędzie na III Światowy Dzień Młodości* (1988), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_iii_swiatowy_dzien_mlodziety___1988d7183pol.html [dostęp: 12.04.2016].

synów Bożych niesie z sobą braterską miłość na wzór Jezusa, pierworodnego między wielu braćmi (por. Rz 8,29): «...abyście się wzajemnie miłowali, tak jak Ja was umiłowałem» (J 15,12). Wzywając Boga jako «Ojca», nie można nie rozpoznać w bliźnim – kimkolwiek by on był – brata, który ma prawo do naszej miłości. Oto prawdziwie wielkie zadanie synów Bożych: pracować nad budowaniem braterskiego współżycia pośród wszystkich narodów. Czyż nie tego właśnie potrzebuje dzisiejszy świat? Pośród wszystkich narodów dostrzega się zdecydowanie gorące pragnienie jedności, będącej w stanie zburzyć wszelkie bariery zubożenia i nienawiści; to wielkie zadanie odnosi się szczególnie do was, młodzi, abyście budowali społeczność bardziej sprawiedliwą i bardziej solidarną³⁶. Św. Jan Paweł II zachęcał młodych, aby mimo często niesprzyjających warunków zawsze kierowali się nauką Jezusa Chrystusa i pozostali wierni wartościom, jakie On głosił. Wskazywał również, że oprócz wartości moralnych powinni pielęgnować w swoim życiu miłość do Ojczyzny, kultury i tradycji swojego kraju. W ten sposób okazują wierność nie tylko Bogu, ale również i drugiemu człowiekowi.

– Wychowanie do prawości sumienia

Jan Paweł II zaznacza, że miłość jest fundamentem w przestrzeganiu wszelkich innych wartości. Postawa prawości jest trzonem wszelkiego etycznego odnośnienia się do drugiego człowieka i do samego siebie. Wynika z miłości bliźniego, ponieważ otwiera na innych ludzi. Z prawości wypływa szacunek wobec wszelkich praw przysługujących człowiekowi, szacunek wobec wolności podejmowania przez niego decyzji oraz poskromienie własnej żądz władzy. Szacunek wobec bliźniego jest podwaliną wszelkiego prawdziwego życia w społeczności, harmonii w małżeństwie i rodzinie, ładu w życiu narodu, państwa i ludzkości. Bez prawości nie ma prawdziwej miłości i sprawiedliwości, nie ma wyrozumiałości dla człowieka i nie ma też samowychowania, czystości ani poszanowania prawdy. Dlatego prawość jako postawa moralna leży u podstaw życia moralnego i religii. Prawość jest podstawą właściwego postępowania człowieka wobec siebie samego i bliźnich, a przede wszystkim – wobec Boga³⁷. Papież Jan Paweł II wskazywał,

³⁶ *Otrzymałście Ducha przybrania za synów (Rz 8,15).*

³⁷ Por. D. VON HILDEBRAND, *Fundamentalne postawy*, s. 20-22.

że przed ludźmi i narodami zawsze stoją trudne problemy, czy to społeczne, czy gospodarcze lub polityczne³⁸.

– Wychowanie do bycia dobrym i służenia innym

W Orędziu na I Światowy Dzień Młodzieży (1985) Jan Paweł II napisał: „Tylko Bóg jest dobry – to znaczy: w Nim i tylko w Nim wszystkie wartości mają swe pierwsze źródło i ostateczne spełnienie: w Nim jest «Alfa i Omega, Początek i Koniec» (AP 21,6). Tylko w Nim znajdują one swą prawdziwość i swe definitywne potwierdzenie. Bez Niego – bez odniesienia do Boga – cały świat wartości stworzonych zawisa jakby w ostatecznej próżni. Traci również swą przejrzystość, swą wyrazistość. Zło przedstawia się jako dobro, a dobro zostaje zdyskwalifikowane. Czyż nie wskazuje na to również i doświadczenie naszych czasów wszędzie tam, gdzie Bóg został odsunięty poza horyzont ocen, wartościowań, czynów...? Dlaczego tylko Bóg jest dobry? Dlatego – ponieważ On jest miłością. Także odpowiedź daje Chrystus słowami Ewangelii, a nade wszystko świadectwem własnego życia i śmierci: «Tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał...» (J 3,16). Dlatego właśnie Bóg jest dobry, ponieważ: «jest Miłością»³⁹. Mówiąc o człowieku, że jest dobry, mamy na myśli to, że trwa on w otwarciu się na innych ludzi i że jego nastawienie wobec każdego człowieka jest życzliwe i serdeczne. Dobroć nie ogranicza się do jednorazowego odniesienia się do kogoś, lecz jest postawą człowieka wobec innych. Postępować w sposób dobry, to żyć według przykazań czy norm moralnych oraz wskazań, które dał nam Pan Bóg poprzez swojego Syna Jezusa Chrystusa. W Orędziu na II Światowy Dzień Młodzieży Jan Paweł II stwierdza: „Pamiętając o tym, że człowiek nie może żyć i nie może być rozumiany bez miłości, wzywam was wszystkich, byście wzrastali w człowieczeństwie, byście przyznawali absolutne pierwszeństwo wartościom duchowym, byście przeobrażali się w «nowych ludzi», coraz pełniej uznając i przyjmując w waszym życiu obecność Boga, który jest Miłością; Ojca, który odwiecznie miłuje każdego z nas, który stworzył nas dla miłości, który tak bardzo nas umiłował, że wydał swego Syna Jednorodzonego na

³⁸ Por. JAN PAWEŁ II, *Polska potrzebuje dzisiaj ludzi sumienia. Skoczów, 22 maja 1995. Homilia w czasie mszy św. odprawionej na wzgórzu „Kaplicówka”*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/homilie/skoczowh_22051995.html [dostęp: 26.04.2016].

³⁹ *Abyście umieli zdać sprawę z nadziei, która jest w was (IP 3,15), Orędzie na I Światowy Dzień Młodzieży (1985)*, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_i_swiatowy_dzien_mlodziy1985d7181_pol.html [dostęp: 12.04.2016].

odpuszczenie naszych grzechów, abyśmy mogli się z Nim pojednać, abyśmy żyli zjednoczeni z Nim w miłości, która nie ma końca”⁴⁰.

4. SPOSOBY I MOŻLIWOŚCI KSZTAŁTOWANIA POSTAW MŁODZIEŻY

Drogą prowadzącą do realizowania ideału bycia osobą jest odkrycie prawdy o sobie i własnym powołaniu. Jan Paweł II, mówiąc o człowieku jako osobie, zwraca uwagę na potrzebę takich wartości wpisanych w ludzkie serce, jak: miłość, prawda, dobro, piękno i szczęście. Ukazuje uniwersalne i integralne ujęcie wychowania, które ma doprowadzić do dojrzewania człowieka we wszystkich jego wymiarach. W Orędziu na II Światowy Dzień Młodzieży zauważa, że „Prawdziwy wzrost człowieka w pokoju i sprawiedliwości, w prawdzie i wolności może dokonywać się tylko wtedy, gdy jest w nim obecny Chrystus ze swą zbawczą mocą”⁴¹. Dlatego „człowiek nie może zrealizować siebie w pełni, zrealizować w pełni swego człowieczeństwa, jeśli nie żyje nadprzyrodzonym wymiarem swego własnego istnienia w świecie i swym związkiem z Bogiem”⁴². Jest to spowodowane tym, że tylko właściwe znaczenie wychowania człowieka może objawić „odwieczne Słowo Ojca, które stając się człowiekiem, objawiło człowiekowi jego własne człowieczeństwo i jego pełny wymiar, to znaczy synostwo Boże” (*Gratissimam sane*, 16). Jan Paweł II pojmowanie wychowania uzależnia od poznania prawdy o człowieku i jego powołaniu. Wskazuje młodemu, że powinni dawać świadectwo o miłości do życia, które jest darem Bożym. Według Papieża, „Życie jest talentem (por. Mt 25,14-30), powierzonym nam, abyśmy go przemieniali i pomnażali, czyniąc z niego dar dla innych. Żaden człowiek nie jest samotną «górami lodową», dryfującą po oceanie historii; każdy z nas należy do wielkiej rodziny, w której ma swoje miejsce i swoją rolę do odegrania”⁴³. Szczególnego znaczenia nabiera wszystko to, co człowiek „ma” i „posiada”, czyli to, co zostało mu zarówno „dane”, jak i „zadane”. Tym zaś, co zostało mu „dane” i „zadane”, jest jego własne człowieczeństwo oraz pragnienie dążenia do „bardziej ludzkiego świata i życia”. Jak zauważa Jan Paweł II, „człowiek, będąc człowiekiem od

⁴⁰ *Myśmy poznali i uwierzyli miłości jaką Bóg ma ku nam (1J 4,16).*

⁴¹ Tamże.

⁴² JAN PAWEŁ II, *W dziele kultury Bóg zawarł przymierze z człowiekiem. Przemówienie do świata kultury*, Rio de Janeiro 01 VII 1980, w: *Wiara i kultura. Dokumenty, przemówienia, homilie*, red. M. Radwan, S. Wylązek, T. Gorzkula, Rzym–Lublin 1988, s. 85.

⁴³ *Panie do kogóż pójdziemy? Ty masz słowa życia wiecznego (J 6,68).*

pierwszej chwili swego poczęcia w łonie matki, uczy się być człowiekiem – i ta podstawowa wiedza utożsamia się z wychowaniem”⁴⁴. W *Liście do młodych* Papież pisał: „uczmy się człowieka, obcując z ludźmi. Trzeba, ażeby młodość pozwalała Wam «wzrastać w mądrości» przez to obcowanie. Jest to przecież czas, w którym nawiązują się nowe kontakty, koleżeństwa i przyjaźnie, w kręgu szerszym niż sama rodzina. Otwiera się wielkie pole doświadczenia, które posiada nie tylko znaczenie poznawcze, ale równocześnie wychowawcze. Pożyteczne będzie całe to doświadczenie młodości, gdy wyrobi w każdym i każdej z Was również zmysł krytyczny, a przede wszystkim umiejętność rozróżniania w zakresie tego wszystkiego, co ludzkie. Błogosławione będzie to doświadczenie młodości, jeżeli stopniowo nauczycie się z niego owej zasadniczej prawdy o człowieku – o każdym człowieku i o sobie samym” (nr 14).

Jan Paweł II podkreślał, że na kształtowanie postawy wśród młodzieży wpływa katecheza zarówno szkolna, jak i parafialna, a przede wszystkim domowa. W Orędziu na XIII Światowy Dzień Młodzieży, zwracając się do młodych, stwierdza: „Uczestnicząc czynnie i ofiarnie w życiu parafii, w działalności ruchów i stowarzyszeń, będziecie mogli doświadczyć, że charyzmaty Ducha Świętego pomagają wam spotkać Chrystusa, pogłębić zażyłość z Nim, tworzyć komunie Kościoła i cieszyć się nią”⁴⁵. Jednocześnie Papież zachęcał młodych ludzi, aby w swoim życiu niejako podpatrywali zachowania rodziców, dziadków, kapłanów, a przede wszystkim Jezusa Chrystusa, Maryi i Świętych. W orędziu do młodzieży podkreślał: „Tak, Jezus jest dla nas drogą, jedyną drogą, która prowadzi do Ojca. Tą drogą musi pójść każdy, kto chce osiągnąć zbawienie, Wy, ludzie młodzi, często stoicie na skrzyżowaniu dróg i nie wiecie, którą z nich wybrać, gdzie iść. Istnieje wiele błędnych dróg, wiele łatwych rozwiązań, a także wiele niejasności. W takich chwilach nie zapominajcie, że tylko Chrystus, tylko Jego Ewangelia, Jego przykład, Jego przykazania są drogą pewną, wiodącą do pełnego i trwałego szczęścia”⁴⁶. Ojciec Święty Jan Paweł II prosił często młodzież: „Drodzy młodzi, nie ulegajcie fałszywym iluzjom i przelotnym modom, które nierzadko pozostawiają tragiczną pustkę duchową! Odrzućcie pokusę pieniądza, konsumpcyjnego życia i podstępnej przemocy, które niekiedy lansują środki przekazu. Oddawanie czci prawdziwemu Bogu zakłada autentyczny akt sprzeciwu wobec wszelkiej formy bałwochwalstwa. Czujcie Chrystusa: On jest Skałą, na której możecie zbudować waszą przyszłość i świat

⁴⁴ JAN PAWEŁ II, *Przyszłość człowieka to sam człowiek*.

⁴⁵ *Duch Święty, nauczysz was wszystkiego (J 14,26)*.

⁴⁶ *Jam jest Drogą, Prawdą i Życiem (J 14,6)*.

bardziej sprawiedliwy i solidarny. Jezus jest Księciem pokoju, źródłem przebaczenia i pojednania, które może uczynić braćmi wszystkich członków rodziny ludzkiej⁴⁷. Jan Paweł II często powtarzał do młodych – „«młodzi nie lękajcie się świętości!». Wzbijajcie się na wysokie szczyty, bądźcie pośród tych, którzy pragną osiągnąć cele godne synów Bożych. Uwielbiajcie Boga waszym życiem!”⁴⁸. W drodze do świętości, czyli bycia „prawdziwym człowiekiem”, pomaga modlitwa, zwłaszcza ta do Maryi – różańcowa. O jej wartości wielokrotnie przekonywał papież Jan Paweł II. W Orędziu na III Światowy Dzień Młodzieży pisał: „Rozważajcie życie Maryi! Rozważajcie je przede wszystkim wy, dziewczęta. Dla was Dziewica Niepokalana stanowi wzniosły wzór niewiasty świadomej własnej godności i wielkiego powołania. Rozważajcie życie Maryi również wy, chłopcy. Słuchając słów wypowiedzianych przez Maryję w Kanie Galilejskiej: «Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie...», starajcie się budować swoje życie od samego początku na mocnym fundamencie, którym jest Chrystus. Życzę, aby rozważanie tajemnicy Maryi doprowadziło was do naśladowania Jej życia: uczcie się od Niej słuchać słowa Bożego i wypełniać je (por. J 2,5); uczcie się od Niej być zawsze blisko Chrystusa, nawet wówczas, jeśli to będzie wiele kosztowało (por. J 19,25). Życzę, aby rozważanie tajemnicy Maryi doprowadziło was także do ufnej modlitwy maryjnej. Starajcie się odkrywać piękno modlitwy różańcowej. Oby różaniec stał się dla was wiernym towarzyszem na całe życie”⁴⁹.

W drodze do Boga umacniają sakramenty. Jan Paweł II, zwracając się do młodych, tak mówił o Eucharystii: „Drodzy przyjaciele, jeśli nauczycie się odkrywać Jezusa w Eucharystii, będziecie potrafili odkrywać Go także w waszych braciach i siostrach, w szczególności w najbardziej ubogich. Eucharystia przyjmowana z miłością i czczona żarliwie staje się szkołą wolności i miłosierdzia, prowadząc do realizacji przykazania miłości. Jezus przemawia do nas wspaniałym językiem daru z siebie i miłości aż do ofiary ze swojego życia. Czy to łatwa mowa? Nie, wy to wiecie! Zapomnieć o sobie nie jest łatwo; to każe odejść od miłości zaborczej i narcystycznej, aby otworzyć człowieka na radość miłości, która jest darem. Ta eucharystyczna szkoła wolności i miłosierdzia uczy pokonywania powierzchownych emocji, by zakorzenieć się w tym, co prawdziwe, uwalnia od zasklepienia się w sobie i usposabia do otwarcia się na innych; uczy

⁴⁷ *Przybyliśmy oddać Mu pokłon (Mt 2,2). Orędzie na XX Światowy Dzień Młodzieży (2005)*, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xx_swiatowy_dzien_mlodziemy_2005_d7198_pol.html [dostęp: 19.04.2016].

⁴⁸ *Otrzymaliście Ducha przybrania za synów (Rz 8,15)*.

⁴⁹ *Zróbcie wszystko cokolwiek wam powie (J 2,5)*.

przejścia od miłości emocjonalnej do miłości trwałej. Miłość bowiem to nie tylko uczucie; to akt woli, który polega na stałym wyborze dobra innych ponad dobro własne: «Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje za przyjaciół swoich» (J 15,13)⁵⁰. Jednocześnie Ojciec Święty Jan Paweł II, mówiąc o świętości życia, wskazuje na grzech i różne upadki człowieka, zwłaszcza młodego, który niejednokrotnie kieruje się bardziej emocjami niż rozsądkiem lub wiarą. Papież mówi młodym ludziom o miłosiernym Ojcu, który przebacza i czeka na powrót swoich dzieci. W Orędziu na XIV Światowy Dzień Młodzieży pisze: „Spójrzcie «w głąb siebie». Grzech jest przekroczeniem prawa czy normy moralnej, ale przede wszystkim jest wymierzony przeciw Bogu (por. Ps 51[50],6), przeciw braciom i przeciw wam samym. Stańcie przed obliczem Chrystusa, który jest jedynym Synem Ojca i wzorem wszystkich braci. Tylko On objawia nam, kim powinniśmy być dla Ojca, dla bliźniego i dla społeczeństwa, aby żyć w pokoju z sobą. Objawia nam to przez Ewangelię, która tworzy jedną całość z Osobą Jezusa Chrystusa. Wierność Ewangelii jest miarą wierności Chrystusowi i odwrotnie. Przystępujcie z ufnością do sakramentu spowiedzi: przez wyznanie grzechów okażcie, że pragniecie uznać swoją niewierność i odrzucić ją; dajcie świadectwo, że potrzebujecie nawrócenia i pojednania, aby odzyskać godność synów Bożych w Jezusie Chrystusie, która przywraca pokój i przynosi owoce; wyrażcie solidarność z braćmi również doświadczonymi przez grzech”⁵¹.

Jan Paweł II podkreślał, że człowiek żyje w dwóch wymiarach, tj. wiary i doczesności. Na postawę młodzieży wpływa nie tylko właściwe podejście do życia religijnego i moralnego, ale także społecznego, kulturalnego, ekonomicznego. Człowiek do własnego rozwoju potrzebuje innych ludzi, a nawet społeczeństw. Potrzebuje również pracy, dzięki której zdobywa środki do życia. Praca, jak podaje Jan Paweł II, „stanowi podstawowy wymiar bytowania człowieka na ziemi” (*Laborem exercens*, 4). Zwracając się do młodych, zauważa, że po ukończeniu szkoły są powołani do jej podjęcia. W Orędziu na I Światowy Dzień Młodzieży pisze: „W szkole macie nabywać sprawności intelektualne, techniczne i praktyczne, które pozwolą Wam użytecznie zająć miejsce przy wielkim warsztacie pracy. Ale jeśli prawdą jest, że szkoła winna przygotowywać do pracy, także fizycznej, to również prawdą jest, że praca sama w sobie jest szkołą wielkich i ważnych wartości: posiada ona swoją wymowę, wnosząc ważny wkład w kul-

⁵⁰ *Chcemy ujrzyć Jezusa (J 12,21)*.

⁵¹ *Ojciec was miłuje (J 16,27)*. *Orędzie na XIV Światowy Dzień Młodzieży (1999)*, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xiv_swiatowy_dzien_mlodziety__1999__d7180_pol.html [dostęp: 01.04.2016].

turę człowieka”⁵². Istotne jest więc wychowywanie przez pracę zarówno w domu, w postaci różnych obowiązków domowych, jak i w szkole, podczas lekcji, czy też pracy w parafii, podejmowaną w ramach wolontariatu dla wspólnego dobra. Praca fizyczna stanowi odpoczynek dla umysłu i przygotowanie do życia w rodzinie, gdzie oprócz podejmowania pracy zawodowej trzeba wykonywać jeszcze szereg zajęć domowych. Według Jana Pawła II, człowiek został powołany do pracy, która pomaga mu stawać się coraz bardziej człowiekiem (por. *Laborem exercens*, 4).

Wychowanie człowieka dokonuje się także w konkretnej kulturze i poprzez kulturę. Jan Paweł II ostrzegał młodych: „Rozpowszechniona kultura rzeczy ulotnych, która wartościuje to, co się podoba i wydaje piękne, chciałaby, abyście uwierzyli, że aby być szczęśliwym należy usunąć krzyż. Jako ideał przedstawiony bywa łatwy sukces, szybka kariera, płciowość oderwana od poczucia odpowiedzialności, wreszcie egzystencja nastawiona na własną afirmację, częstokroć bez poszanowania innych. Otwórzcie więc szeroko oczy, drodzy młodzi: to nie jest droga, która prowadzi do życia, lecz ścieżka, która grzęźnie w śmierci. Jezus mówi: «Kto chce zachować swoje życie, straci je, a kto straci swe życie z mego powodu, ten je zachowa». On nas nie łudzi: «Cóż za korzyść ma człowiek, jeśli cały świat zyska, a siebie zatraci lub szkodę poniesie?» (Łk 9,24-25). Prawdą swych słów, które brzmią twardo, lecz napełniają serce pokojem, Jezus odkrywa przed nami tajemnicę prawdziwego życia”⁵³. Kultura dla Jana Pawła II stanowi propedeutykę życia moralnego. Człowiek jest jedynym podmiotem kultury – w niej się wyraża i w niej potwierdza. Kultura jest zatem dynamicznym aspektem wychowania, a najważniejszymi jej wymiarami są kultura miłości i kultura pracy. Wychowanie w kulturze i poprzez kulturę stawia sobie za cel dostarczenie człowiekowi symboli, norm, wzorów i wartości⁵⁴.

Przesłanie w zakresie wychowania, jakie głosi Jan Paweł II, jest chrześcijańskim orędziem Kościoła, które budzi z uśpienia moralnego, wymaga konsekwencji w myśleniu i działaniu, brania na siebie skutków własnego działania,

⁵² *Abyście umieli zdać sprawę z nadziei, która jest w was (1P 3,15).*

⁵³ *Jeśli kto chce iść za mną, niech się zaprze samego siebie niech weźmie swój krzyż i niech Mnie naśladuje (Łk 9,23). Orędzie na XVI Światowy Dzień Młodzieży (2001), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xvi_swiatowy_dzien_mlodzi_2001__d7194_pol.html, [dostęp: 01.03.2016].*

⁵⁴ Por. JAN PAWEŁ II, *W imię przyszłości kultury. Przemówienie Ojca Świętego w siedzibie UNESCO (2 czerwca 1980)*, w: JAN PAWEŁ II, *Nauczanie papieskie*, t. III, cz. 1, Poznań–Warszawa 1985, s. 731.

do czego człowiek, jako osoba moralna, czuje się zobowiązany⁵⁵. Dynamizm wiary zakłada jej rozwój w kierunku do Boga, a więc coraz większe zbliżanie się do Niego. Jan Paweł II zachęcał młodych, aby stawali się ludźmi kochającymi Boga i drugiego człowieka. Wskazywał, że „Świat pilnie potrzebuje wielkiego prorockiego znaku braterskiej miłości! Nie wystarczy przecież «mówić» o Jezusie; trzeba również w jakiś sposób pozwolić Go «zobaczyć» przez wymowne świadectwo własnego życia”⁵⁶. Jednak wszelkie działania pedagogiczne rodziców i różnych instytucji mogą być zniweczone, jeżeli wychowanek nie podejmie dzieła swojego wychowania. Zatem celem formacji człowieka jest to, ażeby bardziej „był”, aby umiał bardziej i pełniej być człowiekiem.

W wychowaniu potrzebne są wartości, dzięki którym człowiek kształtuje samego siebie i pośrednio wpływa na innych. Znaczenie ma przyjęcie takiej hierarchii wartości, w której sfera moralna jest nadrzędna wobec innych wartości. Zatem wychowanie w duchu wierności, poczucia odpowiedzialności, poszanowania prawdy i dobroci powinno być podstawą w kształtowaniu wartości osobowych. Według Jana Pawła II, „Jeżeli chcemy zapewnić młodym przyszłość, edukacja musi być rozumiana jako dążenie do pełnego i harmonijnego rozwoju osoby, kształtowanie dojrzałej świadomości moralnej, która pozwoli rozpoznawać dobro i odpowiednio postępować, a także jako uwrażliwienie na wymiar duchowy dorastającej młodzieży [...]. Edukacja ma pomagać uczącym się, aby tam, gdzie żyją, z każdym dniem doskonalili się jako ludzie, by coraz bardziej «byli», a nie tylko «mieli»”⁵⁷. Papież wskazuje, że jest „konieczne, aby wartości, które człowiek wybiera i do których dąży w swoim życiu, były prawdziwe, ponieważ tylko dzięki prawdziwym wartościom może stawać się lepszy, rozwijając w pełni swoją naturę. Człowiek nie znajduje prawdziwych wartości zamykając się w sobie, ale otwierając się i poszukując ich także w wymiarach transcendentalnych wobec niego samego. Jest to konieczny warunek, który każdy musi spełnić, aby stać się sobą i wzrastać jako osoba dorosła i dojrzała” (*Fides et Ratio*, 25). Tymi wartościami są wartości religijne. W wartościach religijnych Jan Paweł II dostrzega czynnik budujący kulturę oraz ogniwo jednoczącej się kultury. Wszystko to ma

⁵⁵ Por. J. SZANCA, *Katecheza prowadząca do wiary dojrzałej*, „Homo Dei” 46 (1977), nr 2, s. 178; J. MAKSELON, *Społeczny kontekst funkcjonowania człowieka*, w: *Psychologia dla teologów*, red. J. Makselon, Kraków 1990, s. 206.

⁵⁶ *Chcemy ujrzeć Jezusa* (J 12,21).

⁵⁷ JAN PAWEŁ II, *Wychowanie młodego pokolenia zadaniem wszystkich*. 3 VII 2004 – *Do uczestników europejskiego sympozjum na temat: «Wyzwania edukacji»*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/edukacja_03072004.html [dostęp: 11.05.2011].

służyć temu, by rodzice, duszpasterze, wychowawcy, katecheci, nauczyciele mogli być przykładem dla swoich wychowanków i uczniów. W związku z tym trzeba młodzież uczyć poszanowania czyjejś pracy oraz osób ją wykonujących, szacunku do każdego bez względu na pozycję społeczną, wykształcenie, stan posiadania.

5. DZIAŁANIA WYCHOWAWCZE I SAMOWYCHOWAWCZE Z MŁODZIEŻĄ

Jan Paweł II wskazywał młodym ludziom drogę do Boga i szczęścia wiecznego oraz doczesnego. W Orędziu na IV Światowy Dzień Młodzieży pisał: „Każdy z was pragnie żyć pełnią życia. Ożywiają was wielkie nadzieje, piękne plany na przyszłość. Nie zapominajcie jednak, że prawdziwą pełnię życia można znaleźć tylko w Chrystusie, który dla nas umarł i zmartwychwstał. Tylko Chrystus może zaspokoić serce człowieka. Tylko On daje siłę i radość życia, bez względu na jakiegokolwiek zewnętrzne ograniczenia i przeszkody”⁵⁸. Wychowanie do bycia dobrym chrześcijaninem skoncentrowane jest na Bogu, który kocha i jest pierwszym wychowawcą człowieka. Natomiast człowiek nie może siebie pojąć bez Boga i nie może też siebie urzeczywistnić bez Boga. To dzieło wychowawcze objawia się i dopełnia w Jezusie Chrystusie – Nauczycielu, a dzięki obecności Ducha Świętego dociera do każdego człowieka. W ten sposób realizuje się Boży plan doprowadzania człowieka do prawdy i pełni człowieczeństwa oraz wspomagania człowieka w samowychowaniu. Jan Paweł II w *Liście do młodych* pisze: „Młodość otwiera przed Wami różne perspektywy, zadaje Wam projekt całego życia. Stąd pytanie o wartości. Stąd pytanie o sens, o prawdę, o dobro i zło. Kiedy Chrystus odpowiadając każdemu z Was wszystko to odnieść do Boga, to równocześnie wskazuje, jakie jest ich źródło i podstawa w Was samych. Każdy z Was bowiem jest obrazem i podobieństwem Boga poprzez sam akt stworzenia. To właśnie ów «obraz i podobieństwo» sprawia, że stawiacie takie pytania, że musicie je stawiać. One wszystkie świadczą o tym, jak bardzo człowiek nie może siebie pojąć bez Boga – i nie może też siebie «urzeczywistnić» bez Boga. Jezus Chrystus przyszedł na świat, ażeby każdemu z nas to przede wszystkim uświadomić. Bez Niego ten podstawowy wymiar prawdy o człowieku łatwo pograżyłby się w mroku. Jednakże «światło przyszło na świat», ...a «ciemność jej nie ogarnęła»” (nr 4). Papież podkreśla, że prawdziwe wychowanie zdąża do kształtowania osoby ludz-

⁵⁸ *Jam jest Drogą, Prawdą i Życiem (J 14,6)*.

kiej wraz z innymi ludźmi w kierunku jej celu ostatecznego. W ten sposób człowiek doświadcza wspólnoty, która pomaga mu realizować chrześcijańskie powołanie. Główne idee wychowania w nauczaniu Jana Pawła II można określić jako: teocentryczne, ponieważ fundamentem wychowania jest Bóg; chrystocentryczne, ponieważ w Chrystusie człowieczeństwo odnajduje swoją pełnię; eklezjologiczne, ponieważ dokonuje się w sakramentalnej wspólnotcie Kościoła. Człowiek w procesie samowychowania widzi siebie przez pryzmat zbawczego planu Boga, a realizuje się w wymiarze wspólnoty, rodziny, Kościoła i narodu⁵⁹. Prawdę o swoim człowieczeństwie może odkryć tylko w Jezusie Chrystusie. Jan Paweł II w homilii wygłoszonej w Warszawie na placu Zwycięstwa zwrócił uwagę, że człowieka „nie można do końca zrozumieć bez Chrystusa. A raczej: człowiek nie może siebie sam do końca zrozumieć bez Chrystusa. Nie może zrozumieć ani kim jest, ani jaka jest jego właściwa godność, ani jakie jest jego powołanie i ostateczne przeznaczenie. Nie może tego wszystkiego zrozumieć bez Chrystusa”⁶⁰.

Jan Paweł II szczególnie akcentował znaczenie „godności osoby ludzkiej” oraz mówił o „integralnej wizji człowieka” jako istoty jedynej i niepowtarzalnej. W *Liście do młodych* pisze: „Jeżeli więc pragniesz, drogi Bracie lub Siostrze, rozmawiać z Chrystusem w całej prawdzie Jego świadectwa, musisz z jednej strony «umiłować świat» – «tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał» – a równocześnie musisz zdobyć się na dystans wewnętrzny w stosunku do tej całej bogatej i pasjonującej rzeczywistości, jaką jest «świat». Musisz się zdobyć na pytanie o życie wieczne. Albowiem «przemija postać tego świata». I każdy z nas jest poddany jego przemijaniu. Człowiek rodzi się z perspektywą dnia swojej śmierci w wymiarze świata widzialnego. Równocześnie – człowiek, którego wewnętrzną racją bytu jest, aby przerastał siebie, nosi w sobie także to wszystko, czym przerasta świat” (nr 5). Papież zawsze podkreślał, że chodzi o człowieka konkretnego, historycznego, który żyje w różnych wspólnotach⁶¹. Wychowanie to wspieranie rozwoju potencjału ludzkiego. Jest to możliwe tylko dla wychowawcy bogatego własnym człowieczeństwem. Wzorem może być osoba Jana Pawła II, którego szczególna pedagogia ujawnia się w nauce

⁵⁹ A. RYNIO, *Wychowawcza wizja Jana Pawła II źródłem nadziei dla współczesnych. Moralno-aksjologiczne wychowanie osoby*, w: *Edukacja wobec moralnych dylematów współczesności*, red. F. Adamski i A.M. de Tchorzewski, Kraków 1999, s. 165-166.

⁶⁰ JAN PAWEŁ II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na placu Zwycięstwa*, Warszawa 02 VI 1979, w: *Jan Paweł II, Pielgrzymki do Ojczyzny*, s. 22-23.

⁶¹ Por. A. RYNIO, *Wychowanie w ujęciu Jana Pawła II*, s. 30.

i przykładzie życia. Papieża cechowała przejrzysta i spójna osobowość, klarowna hierarchia wartości i świadectwo życia wartościami, o nim można było powiedzieć: dobry, sprawiedliwy, miłosierny, wierny, wrażliwy, kochający⁶². Podczas rozważania po Apelu Jasnogórskim, 18 czerwca 1983 roku, Jan Paweł II skierował do młodzieży słowa zachęcające ich do postawy czujności i odpowiedzialności za siebie, swoich braci i siostry w wierze oraz Ojczyznę – Polskę. Papież tłumaczył: „Co to znaczy: «czuwać»? To znaczy, że staram się być człowiekiem sumienia. Że tego sumienia nie zagłuszam i nie zniekształcam. Nazywam po imieniu dobro i zło, a nie zamazuję. Wypracowuję w sobie dobro, a ze zła staram się poprawiać, przewyciężając je w sobie [...]. Czuwać – to znaczy dalej: dostrzegam drugiego. Nie zamykam się w sobie, w ciasnym podwórku własnych interesów czy też nawet własnych osądów. Czuwać – to znaczy: miłość bliźniego – to znaczy: podstawowa międzyludzka solidarność [...]. Czuwać – to znaczy także: czuję się odpowiedzialny za to wielkie, wspólne dziedzictwo, któremu na imię Polska. To imię nas wszystkich określa. To imię nas wszystkich zobowiązuje. To imię nas wszystkich kosztuje”⁶³. Ojciec Święty apelował o działania wychowawcze i samowychowawcze z młodzieżą, które pozwolą na wychowanie pokolenia młodych, a jednocześnie dojrzałych w wierze i odpowiedzialnych ludzi.

6. PODSUMOWANIE

W pracy z młodzieżą należy:

1. W pełniejszy sposób ukazywać godność człowieka

Jan Paweł II podkreśla, że „Uświadomienie sobie i innym nienaruszalnej godności każdej osoby ludzkiej stanowi istotne, a poniekąd centralne i jednoczące zadanie tej posługi na rzecz rodziny ludzkiej, do sprawowania której Kościół, a w nim katolicy świeccy, są powołani” (*Christifideles laici*, nr 37).

Należy:

- ukazywać godność osoby ludzkiej;
- kształtować wrażliwość na wszystko, co obraża godność człowieka;

⁶² Por. A. MAJ, *Jan Paweł II wzorem osobowym wychowania ku wartościom*, w: *Wychowanie ku wartościom w świetle nauczania Jana Pawła II. Elementy teorii i praktyki*, t. III, red. K. Chałas, Kielce 2006, s. 83.

⁶³ JAN PAWEŁ II, *Apel Jasnogórski*.

- wskazywać, jakie prawa wypływają z godności osoby ludzkiej;
- ukazywać konieczność poszanowania praw człowieka we wszystkich dziedzinach życia;
- uczyć autentycznej interpretacji wolności człowieka;
- ukazywać konieczność zachowania zasad moralnych w integralnym rozwoju człowieka.

2. Przekonywać o wartości życia i powszechnym prawie do życia

Jan Paweł II stwierdza: „Bronić życia i umacniać je, czcić je i kochać – oto zadanie, które Bóg powierza każdemu człowiekowi” (*Evangelium vitae*, nr 42). Wskazuje również, że „stosunek do daru życia jest wykładnikiem i podstawowym sprawdzianem autentycznego stosunku człowieka do Boga i do człowieka, czyli wykładnikiem i sprawdzianem autentycznej religijności i moralności”⁶⁴.

Trzeba:

- zapoznać z nauczaniem Kościoła o życiu ludzkim i jego wartości;
- wskazywać, że życie ludzkie jest najcenniejszym darem Boga, jest święte i nienaruszalne;
- przekonywać młodych o złu aborcji i eutanazji – życia ludzkiego nie tylko nie wolno zabijać, ale należy je chronić i otaczać opieką;
- ukazywać, że życie ludzkie znajduje swój właściwy sens, gdy fundamentem jego jest miłość, Bóg i drugi człowiek;
- wskazywać, że szacunek dla życia ludzkiego domaga się, aby nauka i technika były zawsze podporządkowane człowiekowi i jego integralnemu rozwojowi;
- uczyć, że każdy człowiek, jak i całe społeczeństwo powinno szanować, chronić i umacniać godność każdej osoby ludzkiej, na każdym etapie jej życia.

3. Doprowadzać do doświadczenia wartości życia w rodzinie

Jan Paweł II wskazuje, że: „Rodzina jest prawdziwym fundamentem społeczeństwa i stanowi jedno z najcenniejszych dóbr ludzkości. Jest środowiskiem posiadającym najlepsze warunki do przekazywania wartości religijnych i kulturowych, które pomagają człowiekowi w ukształtowaniu własnej tożsamości. Dzisiaj instytucja rodziny przeżywa kryzys i jest także narażona na liczne niebezpieczeństwa, których celem jest pomniejszenie jej świętej godności i jej szczególnego znaczenia, jakie posiada w Kościele i społeczeństwie. Potrzeba więc odważ-

⁶⁴ JAN PAWEŁ II, *Przemówienie do Konferencji Episkopatu Polski, Częstochowa, 19 czerwca 1983*, <http://mateusz.pl/jp99/pp/1983/pp19830619e.htm> [dostęp: 28.04.2016].

nej i ofiarnej współpracy wszystkich ludzi dobrej woli, aby rodzinie współczesnej pomóc odkryć piękno i wielkość jej powołania: powołania do miłości i służby życiu”⁶⁵.

Powinno się:

- przygotować do życia w rodzinie chrześcijańskiej, ukazując właściwe wzorce;
- ukazywać związek między dobrze przeżyтым narzeczeństwem a szczęściem po założeniu rodziny;
- nauczyć modlitwy z rodziną, w rodzinie i za rodzinę;
- ukazywać sens i piękno życia czystego;
- wiązać wychowanie seksualne z życiem religijnym;
- uczyć opanowania i wymagania od siebie.

4. Rozbudzać chrześcijańską aktywność społeczną

Jan Paweł II mówi: „«Jeden drugiego brzemiona noście» – pisze św. Paweł do Galatów (6,2), a słowa te mają wielką nośność. «Jeden... drugiego». Człowiek nie jest sam, żyje z drugimi, przez drugich, dla drugich. Cała ludzka egzystencja ma właściwy sobie wymiar wspólnotowy – i wymiar społeczny. Ten wymiar nie może oznaczać redukcji osoby ludzkiej, jej talentów, jej możliwości, jej zadań. Właśnie z punktu widzenia wspólnoty społecznej musi być dość przestrzeni dla każdego. [...] «Jeden drugiego brzemiona noście» – to zwarte zdanie Apostoła jest inspiracją dla międzyludzkiej i społecznej solidarności. Solidarność – to znaczy: jeden i drugi, skoro brzemię, to brzemię niesione razem, we wspólnocie. A więc nigdy: jeden przeciw drugiemu. Jedni przeciw drugim. I nigdy «brzemię» dźwigane przez człowieka samotnie. Bez pomocy drugich” (Gdańsk, 12 czerwca 1987 r.)⁶⁶.

Trzeba zatem:

- uczyć zasad życia w społeczeństwie opartych na chrześcijańskich wartościach;
- wychowywać do aktywności społecznej na katechezie;
- uczyć podejmowania działań społecznych (włączanie się w działalność charytatywną);
- kształtować postawę odpowiedzialności i troski o wspólne dobro;

⁶⁵ *Rodzina w nauczaniu papieża Jana Pawła II*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZR/rodzina/201105_nauczanie.html [dostęp: 28.04.2016].

⁶⁶ Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej dla świata pracy*, <http://mateusz.pl/jp99/pp/1987/pp19870612c.htm> [dostęp: 28.04.2016].

– kształtować jak najszlachetniejsze motywy podejmowania działań.

5. Ukazać doniosłość i potrzebę permanentnego udoskonalania katechizacji

Jan Paweł II podkreśla, że „podstawowym zadaniem Kościoła jest katechizować. [...] Wiemy, ile w tym dziele wiary wciąż na nowo uświadamianej, wciąż na nowo wprowadzanej w życie każdego pokolenia, zależy od wspólnego wysiłku rodziców, rodziny, parafii, duszpasterzy, kapłanów, katechetów i katechetek, siostr zakonnych, środowiska, środków przekazu, zwyczajów i obyczajów. Bo przecież i mury, i wieże kościelne, i krzyże przydrożne, i obrazy święte na ścianach domów i izb – wszystko to w jakiś sposób katechizuje. I od tej wielkiej, syntetycznej katechezy życia: przeszłości i terażniejszości – zależy wiara przyszłych pokoleń”⁶⁷. Papież prosi również: „Kochana młodzieży, drodzy rodzice, katecheci i katechetki, bardzo was proszę, byście nie żalowali trudu i pomysłowości, aby lekcje religii miały swój blask i świeżość, a także ten szczególny urok, jaki z natury Objawienia Bożego jest im właściwy”⁶⁸.

Należy:

- ukazywać, że Chrystus jest zawsze obecny w katechezie – jest Jedynym Nauczycielem, Prawdą oraz Celem, do którego katecheza dąży;
- podkreślać, że katecheza dokonuje się na mocy Chrystusowego nakazu, a uczestnictwo w niej jest aktem posłuszeństwa wobec niego;
- doprowadzać do chwil modlitwy i refleksji na katechezie;
- uczyć wiązania katechezy z życiem liturgicznym Kościoła;
- z życiem i postawą dawać dobre wzorce osobowe.

6. Wprowadzić w świadome, aktywne i owocne uczestnictwo w Liturgii

Jan Paweł II zauważa, że „Katecheza z natury swej jest związana z całym sprawowaniem liturgii i sakramentów, gdyż właśnie w sakramentach, a zwłaszcza w Eucharystii, Jezus Chrystus działa najpełniej w celu przemiany człowieka” (*Catechesi tradendae*, nr 23).

Dlatego należy:

- ukazywać, czym jest liturgia i jaka powinna być właściwa postawa uczestniczącego w niej,
- wyjaśniać znaczenie symboli, gestów i postaw liturgicznych;

⁶⁷ JAN PAWEŁ II, *Przemówienie do pielgrzymów zgromadzonych na błoniach w Gębarzewie*, <http://mateusz.pl/jp99/pp/1979/pp19790603b.htm> [dostęp: 27.04.2016].

⁶⁸ JAN PAWEŁ II, *Przemówienie do katechetów, nauczycieli i uczniów. Włocławek 6 czerwca 1991*, <http://mateusz.pl/jp99/pp/1991/pp19910606d.htm> [dostęp: 26.04.2016].

- kształtować umiejętność modlitwy i dziękczynienia;
- uczyć postawy ofiarnego służenia bliźnim;
- kształtować umiejętność przeproszania;
- wyjaśniać znaczenie pokuty i pojednania oraz wprowadzać w jej praktykowanie.

7. Pomoc w rozwiązywaniu problemów moralnych, z którymi boryka się młodzież

Jan Paweł II wskazuje, że „Młodzi ludzie są nadzieją Kościoła wchodzącego w trzecie tysiąclecie. Nie można ich zostawić bez pomocy i bez kierownictwa na rozdrożach życia i w obliczu trudnych wyborów. Trzeba wkładać wiele wysiłku, by Kościół był obecny wśród młodych. Troska o chrześcijańskie wychowanie w rodzinie jest jednym z przejawów tej obecności, która powinna się uzewnętrzniać także w rozmaitych formach życia wspólnotowego w parafii i w szkole”⁶⁹. Dlatego trzeba pomagać młodym ludziom w odkryciu własnego „ja”, patrząc w przeszłość, teraźniejszość oraz przyszłość. Papież stwierdza: „Młody człowiek jest wrażliwy na prawdę, sprawiedliwość, piękno, na inne wartości duchowe. Młody człowiek pragnie odnaleźć siebie samego, dlatego szuka, czasem burzliwie szuka, prawdziwych wartości i ceni tych ludzi, którzy ich nauczają i według nich żyją. Któż z nas nie miał w życiu i nie wspomina z wdzięcznością takiego człowieka: kapłana, nauczyciela, profesora lub przyjaciela, który umiał odsłonić nam nowy świat wartości i wzbudzić dla niego trwałe entuzjazm, czy nawet nadać cały kierunek życiu? W naszym świecie, w świecie wielorakiego postępu i rozwoju, ale i dominującego materializmu, młodzież szuka oparcia w Kościele, który kształtuje wiarę i ukazuje horyzonty chrześcijańskiego humanizmu”⁷⁰.

Należy:

- uczyć właściwej obserwacji i oceny przeszłości, a więc samodzielnego wyciągania wniosków z dobra i zła w życiu;
- zachęcać do codziennego rachunku sumienia;
- kształtować umiejętność żalu za grzechy i postanowienia poprawy;
- pomagać w odkryciu wartości życia w rodzinie, społeczności: kościelnej, narodowej, rówieśniczej;
- ułatwić zrozumienie wielkiego znaczenia Ewangelii dla naszej narodowej i osobistej kultury życia;

⁶⁹ JAN PAWEŁ II, *W trosce o wielki i ofiarny czyn nowej ewangelizacji*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/bpi_pl2_1998.html [dostęp: 27.04.2016].

⁷⁰ JAN PAWEŁ II, *Przemówienie do katechetów*.

- uczyć dziękczynienia za wszystko, co było dobre w naszym postępowaniu;
- pomagać w zrozumieniu swojego celu życia;
- pogłębiać świadomość dążenia do doskonałości;
- uczyć współpracy z innymi ludźmi (w rodzinie, szkole, grupie rówieśniczej);
- uczyć odczytywania znaków czasu;
- doprowadzać do modlitewnego rozmyślenia nad wiernością wezwaniu Bożemu w tym, co teraz czynię;
- uczyć pozytywnego myślenia o przyszłości;
- uświadamiać, że Bóg jest zawsze obecny w życiu człowieka;
- umacniać wiarę przez modlitwę, poznanie Objawienia i życie według Ewangelii;
- uczyć postawy sprzeciwu wobec przemocy, niesprawiedliwości;
- ukazywać, na czym polega powołanie każdego człowieka do świętości.

BIBLIOGRAFIA

- Abyście umieli zdać sprawę z nadziei, która jest w was (1P 3,15), Orędzie na I Światowy Dzień Młodzieży (1985), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_i_swiatowy_dzien_mlodziemy__1985__d7181_pol.html [dostęp: 12.04.2016].
- BRZEGOWY Z., Podstawy i struktura wychowania człowieka w myśli Karola Wojtyły, Lublin 1996.
- CHAŁAS K., Wychowanie ku wartościom. Elementy teorii i praktyki. Godność, wolność, odpowiedzialność, tolerancja, t. I, Lublin–Kielce 2003.
- Chcemy ujrzeć Jezusa (J 12,21). Orędzie na XIX Światowy Dzień Młodzieży (2004), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xix_swiatowy_dzien_mlodziemy__2004__d7197_pol.html [dostęp: 17.04.2016].
- Duch Święty nauczyciel was wszystkiego (por. J 14,26). Orędzie na XIII Światowy Dzień Młodzieży (1998), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xiii_swiatowy_dzien_mlodziemy__1998__d7179_pol.html [dostęp: 11.04.2016].
- HILDEBRAND D. von, Fundamentalne postawy moralne, w: Wobec wartości, red. D. von Hildebrand, Poznań 1984.
- Historia ŚDM, <http://www.krakow2016.com/historia-sdm> [dostęp: 13.04.2016].
- Idźcie na cały świat i głoście Ewangelię (Mk 16,15). Orędzie na VII Światowy Dzień Młodzieży (1992), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_vii_swiatowy_dzien_mlodziemy__1992__d7187_pol.html [dostęp: 10.04.2016].
- Ja przyszedłem po to, aby owoce miały życie i miały je w obfitości (J 10,10). Orędzie na VIII Światowy Dzień Młodzieży (1993), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_viii_swiatowy_dzien_mlodziemy__1993__d7188_pol.html [dostęp: 17.04.2016].

- Jak Ojciec mnie posłał, tak i ja was posyłam (J 20,21). Orędzie na IX/X Światowe Dni Młodzieży (1995), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_ix_x_swiatowe_dni_mlodziemy__1995_d6968_pol.html [dostęp: 19.04.2016].
- Jam jest Drogą, Prawdą i Życiem (J 14,6). Orędzie na IV Światowy Dzień Młodzieży (1989), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_iv_swiatowy_dzieni_mlodziemy__1989_d7184_pol.html [dostęp: 10.04.2016].
- JAN PAWEŁ II i młodzież, <http://salezjanie.pl/czytelnia/jan-pawel-ii-i-mlodziemy> [dostęp: 12.04.2016].
- JAN PAWEŁ II, Apel Jasnogórski. Rozważanie wygłoszone do młodzieży, <http://mateusz.pl/jp99/pp/1983/pp19830618e.htm> [dostęp: 26.04.2016].
- JAN PAWEŁ II, Homilia w czasie liturgii słowa skierowana do młodzieży zgromadzonej na Westerplatte, Gdańsk 12 VI 1987, w: Jan Paweł II, Pielgrzymki do Ojczyzny, Kraków 1999, s. 478-482.
- JAN PAWEŁ II, Homilia w czasie Mszy św. odprawianej na Błoniach, Kraków 10 VI 1979, w: Jan Paweł II, Pielgrzymki do Ojczyzny, Kraków 1999, s. 197-201.
- JAN PAWEŁ II, Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na Placu Zwycięstwa, Warszawa 02 VI 1979, w: Jan Paweł II, Pielgrzymki do Ojczyzny, Kraków 1999, s. 20-24.
- JAN PAWEŁ II, Homilia w czasie Mszy św., Kraków 18 VI 2002, w: Jan Paweł II, Pielgrzymki do Ojczyzny, Kraków 1999, s. 11-15.
- JAN PAWEŁ II, Homilia w czasie Mszy św. odprawionej dla świata pracy, <http://mateusz.pl/jp99/pp/1987/pp19870612c.htm> [dostęp: 28.04.2016].
- JAN PAWEŁ II, Jezus nauczyciel naszym wzorem, Przemówienie Ojca Świętego do studentów, pracowników naukowych i administracyjnych Katolickiego Uniwersytetu „Sacro Cuore”, wygłoszone na Placu św. Piotra 13 kwietnia 2000 r., w: Wielki jubileusz roku 2000, red. S. Dziwisz, H. Nowacki, S. Nasiorowski, P. Ptasznik, Watykan 2001, s. 216-221.
- JAN PAWEŁ II, Polska potrzebuje dzisiaj ludzi sumienia. Skoczów, 22 maja 1995. Homilia w czasie mszy św. odprawionej na wzgórzu „Kaplicówka”, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/homilie/skoczowh_22051995.html [dostęp: 26.04.2016].
- JAN PAWEŁ II, Przemówienie do katechetów, nauczycieli i uczniów. Włocławek 6 czerwca 1991, <http://mateusz.pl/jp99/pp/1991/pp19910606d.htm> [dostęp: 26.04.2016].
- JAN PAWEŁ II, Przemówienie do Konferencji Episkopatu Polski, Częstochowa, 19 czerwca 1983, <http://mateusz.pl/jp99/pp/1983/pp19830619e.htm> [dostęp: 28.04.2016].
- JAN PAWEŁ II, Przemówienie do pielgrzymów zgromadzonych na błoniach w Gębarzewie, <http://mateusz.pl/jp99/pp/1979/pp19790603b.htm> [dostęp: 27.04.2016].
- JAN PAWEŁ II, *Przyszłość człowieka to sam człowiek. Homilia*, Monte Sameiro 15 V 1982, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/I/ID/wychowanie_ku_wartosciom_02_b.html [dostęp: 12.05.2016].
- JAN PAWEŁ II, W dziele kultury Bóg zawarł przymierze z człowiekiem. Przemówienie do świata kultury, Rio de Janeiro 01 VII 1980, w: Wiara i kultura. Dokumenty, przemówienia, homilie, red. M. Radwan, S. Wylązek, T. Gorzkula, Rzym–Lublin 1988, s. 69-85.
- JAN PAWEŁ II, W imię przyszłości kultury. Przemówienie Ojca Świętego w siedzibie UNESCO (2 czerwca 1980), w: JAN PAWEŁ II, Nauczanie papieskie, t. III, cz. I, Poznań-Warszawa 1985, s. 725-732.
- JAN PAWEŁ II, W trosce o wielki i ofiarny czyn nowej ewangelizacji, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/bpi_pl2_1998.html [dostęp: 27.04.2016].
- JAN PAWEŁ II, Wychowanie młodego pokolenia zadaniem wszystkich. 3 VII 2004 – Do uczestników europejskiego sympozjum na temat: «Wyzwania edukacji», http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/edukacja_03072004.html [dostęp: 11.05.2016].

- Jeśli kto chce iść za mną, niech się zaprze samego siebie niech weźmie swój krzyż i niech Mnie naśladuje (Łk 9,23). Orędzie na XVI Światowy Dzień Młodzieży (2001), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xvi_swiatowy_dzien_mlodziety__2001__d7194_pol.html [dostęp: 01.03.2016].
- Karol Wojtyła i młodzież, <http://ekai.pl/wydarzenia/watykan/x1179/karol-wojtyla-i-mlodziez> [dostęp: 11.04.2016].
- MAJ A., Jan Paweł II wzorem osobowym wychowania ku wartościom, w: *Wychowanie ku wartościom w świetle nauczania Jana Pawła II. Elementy teorii i praktyki*, t. III, red. K. Chałas, Kielce 2006, s. 74-88.
- MAKSELON J., Społeczny kontekst funkcjonowania człowieka, w: *Psychologia dla teologów*, red. J. Makselon, Kraków 1990, s. 206-232.
- Myśmy poznali i uwierzyli miłości jaką Bóg ma ku nam (1J 4,16). Orędzie na II Światowy Dzień Młodzieży (1987), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_ii_swiatowy_dzien_mlodziety__1987__d7182_pol.html [dostęp: 12.04.2016].
- Nauczycielu gdzie mieszkasz? Chodźcie a zobaczycie (J 1,38-39). Orędzie na XII Światowy Dzień Młodzieży (1997), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xii_swiatowy_dzien_mlodziety__1997__d7178_pol.html [dostęp: 19.04.2016].
- NOWAK, M., *Podstawy pedagogiki otwartej*, Lublin 1999.
- Ojciec was miłuje (J 16,27). Orędzie na XIV Światowy Dzień Młodzieży (1999), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xiv_swiatowy_dzien_mlodziety__1999__d7180_pol.html [dostęp: 01.04.2016].
- Oto Matka twoja (J 19,27). Orędzie na XVIII Światowy Dzień Młodzieży (2003), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xviii_swiatowy_dzien_mlodziety__2003__d7196_pol.html [dostęp: 21.03.2016].
- Otrzymaliście Ducha przybrania za synów (Rz 8,15). Orędzie na VI Światowy Dzień Młodzieży, http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_vi_swiatowy_dzien_mlodziety__1991__d7185_pol.html [dostęp: 11.04.2016].
- Panie do kogóż pójdziemy? Ty masz słowa życia wiecznego (J 6,68), Orędzie na XI Światowy Dzień Młodzieży (1996), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xi_swiatowy_dzien_mlodziety__1996__d7177_pol.html [dostęp: 18.04.2016].
- Przybyliśmy oddać Mu pokłon (Mt 2,2). Orędzie na XX Światowy Dzień Młodzieży (2005), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_xx_swiatowy_dzien_mlodziety__2005__d7198_pol.html [dostęp: 19.04.2016].
- Rodzina w nauczaniu papieża Jana Pawła II, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZR/mrodzina_201105_nauczanie.html [dostęp: 28.04.2016].
- RYNIO A., *Wychowanie w ujęciu Jana Pawła II – wybrane zagadnienia teoretyczne*, w: *Wychowanie ku wartościom w świetle nauczania Jana Pawła II. Elementy teorii i praktyki*, t. III, red. K. Chałas, Kielce 2006, s. 36-89.
- RYNIO A., *Wychowawcza wizja Jana Pawła II źródłem nadziei dla współczesnych. Moralno-aksjologiczne wychowanie osoby*, w: *Edukacja wobec moralnych dylematów współczesności*, red. F. Adamski, A.M. de Tchorzewski, Kraków 1999, s. 155-176.
- Symbole ŚDM, <http://www.krakow2016.com/symbole> [dostęp:13.04.2016].
- SZAŃCA J., Katecheza prowadząca do wiary dojrzałej, „Homo Dei” 46 (1977), nr 2, s. 174-182.
- WOJTYŁA K., *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 1986.
- WOJTYŁA K., *Osoba i czyn*, Kraków 1985.
- Zróbcie wszystko cokolwiek wam powie (J 2,5). Orędzie na III Światowy Dzień Młodzieży (1988), http://www.pijarzy.pl/dokumenty/oredzia_na_sdm/oredzie_na_iii_swiatowy_dzien_mlodziety__1988__d7183_pol.html [dostęp: 12.04.2016].

EWANGELIZACYJNO-WSPÓLNOTOWE PRZESŁANIE
ŚWIATOWYCH DNI MŁODZIEŻY

Streszczenie

Inicjatorem Światowych Dni Młodzieży był papież św. Jan Paweł II, dla którego troska o osobową godność człowieka ściśle wiąże się z wprowadzaniem go w świat takich wartości, jak: miłość, wolność, odpowiedzialność, prawda, dobro, piękno i szczęście. Każdy chrześcijanin jest powołany do stawania się doskonalszym i do dążenia do świętości. Wychowanie ku świętości ma pomóc w świadczeniu o poznanej prawdzie i rozwoju osoby w jej integralnym wymiarze. Dzięki Chrystusowi człowiek odkrywa swoją nadprzyrodzoną godność oraz powołanie do życia z Bogiem w wieczności. Godność została mu dana i zadana, a to zobowiązuje do szanowania jej w sobie i w drugim człowieku. Papież często powtarzał, że potrzebna jest nieustanna praca nad sobą, której celem jest kształtowanie swojego człowieczeństwa. Dobrze ukształtowany człowiek będzie angażował się w budowanie Królestwa Bożego oraz czuł się odpowiedzialny za sprawy społeczne, w tym za potrzeby bliźnich. Prawdziwy rozwój człowieka dokonuje się między innymi dzięki osobowym relacjom z innymi ludźmi. Wyrazem relacji międzyludzkich jest dobro wspólne, które nie sprzeciwia się dobru indywidualnej osoby, bowiem dobro wspólne przyczynia się najbardziej do pełnego i gruntownego rozwoju człowieka. Wychowanie ma wprowadzić młodego człowieka w świat wartości, takich jak: wolność, odpowiedzialność i miłość. Wychowanie do wolności jest jednocześnie wychowaniem do odpowiedzialności. Człowiek dlatego bywa odpowiedzialny za swe czyny i dlatego przeżywa odpowiedzialność, ponieważ posiada zdolność odpowiadania wolą na wartość. Stąd postulat wychowania do miłości wiąże się z postulatem pomagania ludziom w odkrywaniu obiektywnego dobra. Miłość jest fundamentem w przestrzeganiu wszelkich innych wartości. Drogą prowadzącą do realizowania ideału bycia osobą jest odkrycie prawdy o sobie i własnym powołaniu.

Słowa kluczowe: młodzież, Światowe Dni Młodzieży, papież, ewangelizacja, wychowanie, sumienie, wspólnota, prawda, wolność, odpowiedzialność, samowychowanie, postawy.